

KRAJANKA

PSÁNO ROKU 1882.

(SVĚTOZOR.)

I.

Nastaly dnové neveselých, neblahých, ohromujících novin, jež byly tím smutnější a překvapovaly tím více, že se jich nikdo nenadál. Kdož by také si jen pomyslíl! Mluvilo se tolik a s takovou jistotou: Rus pošle dvakrát sto tisíc mužův a spojí se s našimi, jichž bude přes dvakráte sto tisíc. Když v červenci a v srpnu (l. 1805) čeští plukové brali se na západ, aby přirazili ku hlavní armádě, což tu bylo pevných nadějí, jistoty a důvěrného, ano vypínavého zpěvu v řadách jejich:

„Já bych myslil, Bonaparte,
abys šel domů,
abys naposled neztratil
celou armádu!“

Tak si zpívali a tolik sobě důvěřovali!

A za nedlouho generál Mack vzdal se v Ulmu téměř Bonapartovi s celou armádou. Teď to chodilo jak u Joba. Rusové se zbytkem rakouského vojska ustupovali neustále, až zanechali nepříteli všechny země od moře Jaderského až po Dunaj. Pak i za ten přešli, a Francouzové opanovali Vídeň.

Pak již docházelo na České království.

Ba již došlo. Rozlétla se zpráva, že Francouzové se strany bavorské přepadli Klatovy, a brzo po

té vniklo jedno jejich oddělení do Budějovicka, odtud pak až do Tábora. Strachu a zděšení přibývalo, když se rozneslo, že úřadové v Praze chystají se k odjezdu, že stříbrnou truhlu sv. Jana Nepomuckého i se stříbrnými anděly již odvezli, že všechny pokladny a zemské desky uklízejí, že komandující generál baron Milius dal pražské brány hustými a vysokými palisádami zahraditi.

Lidé očekávající nepřítele pomýšleli na bezpečnost svého nejlepšího majetku a skrývali, co se dalo skrýti, zazditi nebo zakopati. Naděje, že nepřítele snad přece neužří, utíkala jim hloub do země a meškala jen v odlchlých končinách. Na hranicích však českomoravských připravovali se na nejhorší. Mnozí, ztrativše všechnu důvěru ve vojsko spojenců k Olomouci ustoupivší, tvrdili, že najisto se přizene mračno francouzské, že uvidí nenáviděného, velikého Korsikána, nového císaře francouzského, jenž vítězným krokem postoupil Moravou až k Brnu.

To bylo koncem listopadu. Sněhu napadalo hojně, a mrazy bývaly kruté.

Na zámku L...ském, jenž jest nedaleko hranic moravských a vyniká ušlechtilou renaissanční výstavností, bylo také dobře pozorovati tíseň té doby. Jindy scházívala se tu hojná společnost okolních šlechticů sousedův i šlechtických důstojníků nedalekých posádek vojenských. Teď panoval na zámeckých nádvořích hluboký klid, a galerie do vnitřního nádvoří otevřené nezvučely četnými kroky a hlasy hostův i služebnictva sem tam kvapícího. Hrabě, jenž teď málo vyjížděl a většinou ve společnosti rodiny své meškal, byl sice klidný; ale o samotě zasmušovala se mu tvář vážným přemýšlením. Uvažoval o věcech veřejných, a vítězství Napoleonova, jež nenáviděl a uchvatitelem i zrádcem nazýval, velice

hnětla jeho mysl. Také starostně vzpomínal na svého strýce, hraběte Františka Adama, jenž, jak válka Francouzům byla vyhlášena, opustil bez meškání tichou svou bibliotéku a své vědecké sbírky na zámku L...ském a chutě opásal se mečem, kterým před osmnácti léty pod Laudonem a Lascym proti Turkům bojoval.

Hrabě Josef častěji teď docházel do komnaty, kdež učil se dvanáctiletý jeho synáček se svým hofmistrem Braunem, a ještě častěji do pokojů šestnáctileté dcery své, komtessy Sity. Skoro nikdy ji samotnu nezastal. Bývalaf s ní její společnice a vychovatelka slečna Athemarová.

Vstoupil-li právě v okamžik, kdy slečna komtessa něco vykládala, požádal, aby se nedala vytrhovati, a stranou usednuv do křesla, naslouchal rovněž tak pozorně a bedlivě jako dcera. Kdyby ani řeč slečnina nebyla tak plynna, obsažna, tak jako byla, tož zvuk hlasu jejího, zvláště jímavý, byl by s to, aby každého upoutal.

Jinak, když dámy něco vyšívaly nebo kreslily, nebo když komtessa za návodu slečnina malovala, zapřádal hrabě hovor, jenž stával se někdy velmi živým, zvláště když zaběhli na pole umělecké.

Teď také častěji s novinami přicházel, jež mu donášeny a jež čím dále, tím byly vážnější. Slečna Athemarová byla rodilá Francouzka. Kdykoliv zavedena řeč o Francii neb o něčem, co se jen poněkud vlasti její týkalo, tvář její oživila a ve tmavém oku jí zasvitlo. Noviny však a zprávy o Napoleonovi a jeho neobyčejných úspěších vyslechla vždy vážně, nejvíce mlčky.

Hrabě byl přesvědčen, že slečna nejedná tak pouze z ohledu na společnost a okolí, ale že skutečně není nikterak ctitelkou nového císaře.

Na zámku L...ském byl jenom jediný, jenž se o vojnu a vše, co k ní se neslo a co v zápětí měla, málo staral. Žiltě ve svém světě, v němž bylo tak milo, ač se jen na několik pokojů obmezoval. V tomto svém světě a panství měl doktor Polenský rostlin, kamenův a divných živočichů dost a dost, z různých končin světa, ze studeného i horkého ponebí, ale vše mrtvé, nehybné. Měl i jiné poklady: knihy, obrazy, divná náradí, nádobí, zbraň, a všecko to bylo umístěno v několika pokojích zámeckých, vedle nichž byl jeho panický byt.

Doktor Polenský byl zámeckým lékařem; dolů do města k nemocným nechodíval. Když hrabě František Adam, strýc vládnoucího hraběte Josefa, z turecké výpravy se vrátiv, zcela svým zalíbeným vědám přírodním a archaeologii se oddal, stal se doktor Polenský jeho společníkem a rádcem. S hrabětem nejednu cestu vykonal a sbírky na zámku L...ském byly jeho prací. Nyní, kdy pán jejich odešel do války, stal se jejich jediným opatrovníkem. Lepšímu a spolehlivějšímu nemohly býti svěřeny.

Doktor Polenský, tak šedesátník, většinu věku svého prožil v minulém století a jemu i v novém zůstával věren, aspoň co do kroje, ač kolem se všecko měnilo, a jako již nový svět nastal. Pořád ještě nosil tmavé, hedvábné punčochy, střevíce, tmavohnědý kabát, jaký aspoň před patnácti lety modou býval; cop, který nedávno již také v armádě odstranili a který vůbec byl už „na vymření“, pořád ještě splýval přes vysoký límec hřebíčkového kabátu páně doktorova.

Polenský líšil se ve společnosti již svým zevnějškem; ale do knihovny, do malého zámeckého muzea, do těch pokojů s nábytkem slohu rokokového výborně se hodil. Však tam také skoro neustále me-

škal, buď ve knihovně studuje, spisuje, nebo sbírky přehlížeje, srovnáváje. Svět o něm skoro ani nevěděl. Ostatně nebyl doktor příliš potěšen, když si na něj někdo vzpomněl a jej v museu jeho navštívil.

Jen slečnu Athemarovu vždycky rád ve své říši uviděl a zdvořile ji vítal a ve všem rád a ochotně jí k službám býval. Snivé, jako do jiného světa nazírající jeho oči jasně prohlédly, kdykoliv mladá Francouzka vstoupila do tiché jeho svatyně.

Doktor mluvil francouzsky rád a netajil se svou náklonností k národu francouzskému. Slečna Athemarová proto snad ráda s ním se bavívala, a pak že poznala, že ten starý pán není nepřístupným podivínem, ale že to muž světa zkušený a velice vzdělaný. Vážila si ho velmi; známost jejich čím dále tím větší nabývala srdečnosti, až mladá Francouzka přicházela do bibliotéky k doktorovi jako k oteckému příteli.

Když sem před rokem na zámek přijela, hned na poprvé zjev její zbudil jí přízeň starého doktora. Roztržitý ten učenec, jenž si ničeho nevšímal (také o něm bylo obecné mínění), dobře sobě všiml mladé cizinky.

A hned třetího dne, co na zámku L...ském nová komtessina společnice meškala, událo se něco, co doktora Polenského přimělo, že si jí ještě více všiml. Dotčeného dne došla na zámek zásilka z Prahy od tety hraběte Josefa, jež bývala v Paříži a nyní v Tereziánském ústavu šlechtičen na Hradčanech žila. Na jeden dárek ze zaslaných svolal hrabě všecken zámek, t. j. děti své, slečnu Athemarovu, hofmistra a doktora Polenského. Všichni hleděli zvědavě na nízkou škatuli, kterou hrabě sám oddělával. Po té vyňal z ní vážně a s jakousi úctou látku kraj-

kovou, pečlivě složenou. Prostá, jednoduchá kvítka bílého vyšívání ji zdobila. Běloušnou řídkou látkou prorážela růžová barva podšitého hedvábí. Jak hrabě látku rozbalil, zvolal doktor s komtessou zároveň: „Ah tof velum!“

Hofmistr se v duchu divil, že je tak jednoduché, beez všeho krumplování, beze všeho třpytu a lesku.

„Ano, tof nové velum do naší kaple. A to bude teď to nejvzácnější, ač je zevnějšku tak prostého.“ Pohlédnuv na kolem stojící, v jejichž zracích jevíly se podivení a otázka, pravil:

„Jak teta píše, jest tato bílá látka částí oné rouchy, do které zabalena byla sfatá hlava královny Marie Antoinetty —“

Účinek slov těchto byl značný. Doktor, v němž v tu chvíli probudila se vášeň archaeologa, kvapně přistoupil, jakož i děti hraběcí, kteréž zvědavost pudila. Když všichni se podívali, také slečna Athemarová přistoupivši až k samé rouše, hleděla na ni upřeně, neodvratně — — pojednou hlavu odvrátila, oči se jí zakalily — Zaplakala!

Ale hned se opanovavši, promluvila, držíc velum ve své jemné, bílé ruce: „Promiňte, prosím, mému pohnutí. Truchliti musí každý, kdo jenom uslyší o žalostném osudu té vznešené, dobré královny. Já ji znala, a v tento okamžik, když patřila jsem na tuto roušku, v níž spočinula zkrvavená její hlava — ta krásná hlava její hustých, světlých vlasů, vzpomněla jsem si na okamžik, jak jsem královnu v parku malého Trianonu spatřila —“

Zamlčela se, vidouc však, že všichni s účastenstvím naslouchají a na další čekají, pokračovala:

„Stála u jezírka pod buky v bílých, perkalových šatech, majíc přes ňadra skřížený gazový šátek a na nádherných svých vlasech slaměný klobouček. Byla

tak svěží, krásná. A pak žalostí zešedivěvši na popravišti plném čerstvé i zaschlé krve! Oh! —“

A sehnuvši se políbila uctivě rouchu.

Všichni byli vroucností tou dojati, zvláště pak mladičká, sličná komtesa. Doktor Polenský v prvním okamžiku, jak uslyšel, jaká to roucha, připadl ihned na své museum. Ale teď neodvážil se již ani zmíniti se o něm, a sám rouchu odevzdal zámeckému kaplanovi, jenž ji v kapli mezi vela uložil. Od onoho dne si Polenský mladé Francouzky dobře všímal, a zkušenému zraku jeho neušlo, že v jejím nitru není tak, jak by se dle jejího chování zdálo. Byla stále klidně vesela, tváře vždy bezchmurné, a úsměv nebyl vzácným hostem na jejích pěkných rtech. Ale přesvědčil se, že takou bývá jen ve společnosti, o samotě však a nepozorována že oddává se teskné zamyšlenosti, zádumčivosti. Ano jednou za letního odpoledne, kdy vrchnost sama si vyjela, zastal slečnu náhodou v odlehlém koutku zámecké zahrady, ana sedíc pod starým javorem, plakala. Tenkrát se doktor Polenský, jehož za křovinou na stezce neviděla, dobře podíval, má-li nějakou knihu s sebou. Však neměla, a také nedošel jí toho dne, jak se poptal, ani několik dnů před tím žádný list.

„Toť tedy starší zármutek —“ v duchu si řekl. „Snad se jí stýská —“ Od té chvíle počal se k ní šetrně blížit, až slečna poznavši jeho ducha i srdce s ním se spřátelila. Jednou, když v zahradě pod starými stromy se procházeli (což teď častěji činívali, a divnými hovoru skoky na cestování a tesknice přišli, řekl doktor slečně Athemarové, že se jí zajisté tuze stýskalo, když tu na zámku L...ském první čas meškala.

„Ó nikoliv —“ odvětila, „zalíbilo se mi tu hned na poprvé. Nad to jsem byla tak laskavě přijata a

jednala se mnou vždy tak, že jsem si nemohla zastesk-
nouti. Ano, ulevilo se mi tu velmi, a nesnadno bych
už teď odtud odcházela —“

„A přece jste si tu zaplakala —“ vyhrklo sta-
rému doktorovi; ale již těch slov litoval. Litoval tím
více, že se slečny živě dotkla. Než opanovavši se
usmála se a řekla:

„Ano, nezapírám; ale kdož by neměl v srdci
svém místečka, jež by někdy, jako z nenadání ne-
zabolelo?“

„Ó ano, ano —“ vpadl jí Polenský do řeči. „Jsem
to neobratný, špatný lékař, není-liž pravda? Místo
abych ulevil a mírnil, nešetrně se dotýkám —“

Od té chvíle přál jí ještě více, váže si její sta-
tečnosti.

„Když jí tenkrát srdce zabolelo,“ uvažoval, „bo-
lívá jí zajisté i dosud. Proti takovým bolestem bývá
zřídka léku, a trvají dlouho, dlouho. Ale pozorov-
val-li kdo, že slečna trpí, a snad se souží? Nikdo.
Statečná dívka!“

Po onom rozhovoru posedla doktora zvědavost,
která plynula z dobré vůle. Ale všecko snažení jeho
bylo marno. Slečna Athemarová se ani slovem více
nezmínila; ptáti se nemohl, a všecko jiné pozorov-
vání nemělo žádného úspěchu.

Co s ní teď častěji v knihovně rozmlouval, nebo
v parku pod starými buky s ní se procházel, vážil
si jí ještě více, když její vzdělání poznal a do jejího
nitra nahlédl. Jak pracovala se k samostatným
a jasným názorům! A nebyly z knih naučeny, byly
plodem jejího ducha, ne pouze chladně bystrého,
ale hlubokým citem bohatého. Než květ vyspělosti
duševní pučí na trpkém dřevě zkušenosti, v jehož
půdě mnoho je bolu, mnoho zklamání a zvadlých
nadějí. Také slečna Athemarová samostatnost svou

zajisté draze vyplatila mnohou hořkou zkušeností. Zdálo se jemné mysli doktorově, jako by ze slov jejich tichý, smutný povzdech, jako by tajené postesknutí někdy z nich zavanuly. Tichá však resignace všecko tlumila a ovládala.

Nikdo, kromě hraběte snad, zevrubně běh života jejího neznal. Slečna sama vypravovala, jak za revoluce s otcem z vlasti uprchla, jak tu tam v Němcích, až pak nejposléze v Praze se zdržovali, kdež také otec umřel.

Doktor vyrozuměl, jak těžko krásnou vlast opouštěla, jak po ní neustále horoucně toužila, jak krutě stihla duši její smrt otcova. Často v duchu zatoužil, aby bylo v moci jeho slečně ulevit a přání její aspoň částečně vyplnit. Tušil, že vídala lepší dny, že žila v onačejších, volnějším poměrech.

Starého mládence velmi těšilo, že se mu tak přátelsky naklonila, že má k němu důvěru, že volné chvíle své ráda tráví v jeho společnosti. Toho si zámečtí dobře povšimli, že doktor nikdy tolik v parku se neprocházel, jako poslední dobou, co tam chodíval se slečnou Athemarovou. Většina zámeckých nebyla s to, aby to pochopila, a zvláště ženské se divily, jakou to má slečna zálibu v rozhovorech s pánem tak starým.

Teď ty procházky ovšem přestaly. Park, jenž na dvou stranách až k samému zámku zabíhal, byl sněhem zavát, a víchr táhl holými korunami starých buků, habrů a javorův, kvíle žalostivě kolem zámecké věže. Z večera stávala slečna Athemarová, kdy nastala jí volná chvíle, sama u okna, hledíc zamyšleně do parku, kdež v soumraku klátily se a kolébaly vrcholky holých stromův.

II.

V prvním patře zámku L...ského byla neveliká, ale vysoká kaple o jednom oltáři. Přístup k ní byl galerií do nádvoří hledící. Pootevřenými dveřmi zaznívaly vážné zvuky varhan, nesouce se lahodně ven jasným, promrzlým vzduchem. Nádvoří bylo ještě ve stínu, jen po střechách proudilo světlo slunečné, sunouc se níž a níže po průčelí budovy zdobené sgraffitovými malbami a zavírající nádvoří k západu.

Na galerii u pískovcového, štíhlého sloupu nesoucího jako druhové jeho oblouky lehounce se přepínající, stál té chvíle Kubišta, zabraný ve vážnou a důležitou meditaci. Povinnosti své již většinou dnes vyplnil. Poklidil doktorovi Polenskému, zatopil mu v bibliotéce, před tím prohrál příjemně v kapli oratorium — a teď — jíti do města na sklenku samožitné, nebo jíti do musea a tam uklízet. Do této práce měl méně chuti a spíše klonil se k tomu, aby se raději prošel. Bylatě mu sklenka líhu rozředěného milejší, nežli početné ty láhvice v museu plné dobrého líhu a divné havěti. Kubišta býval vojákem a přišel na zámek L...ský zrovna od tureckých hranic s hrabětem Františkem Adamem, jehož sluhou se stal. Teď, když pan hrabě vypravoval se proti Napoleonovi, chtěl Kubišta s ním, ale pro neštěstí otevřela se mu stará rána právě v ten čas.

Když se pozdravil, vojna už dávno začala. Aby zrovna nezahálel, přidělili jej doktoru Polenskému, aby mu v knihovně a v museu posluhoval. Práce byla velmi snadná, skoro žádná, ale Kubištu to nejvíce tížilo, že si tam nesměl zakouřiti. Také si naříkal, že prý musí býti neustále pohotově, hůře ještě než na vojně. Nicméně bylo ho více v čeledníku a ve

městě vidati, nežli v předsíni musejní. Mezi knihami, mezi tím kamením a láhvičkami se mu vůbec nelíbilo.

„Dusí mne to, jak tam jen vkročím,“ říkával. Ale bylo to také to, že Kubišta tuze rád vypravoval a rozkládal, zvláště o Turcích a jak tam by se byl málem stal bašetem a j. A v knihovně musil pěkně jazyk za zuby držeti, protože doktor byl horší nežli mol, jak se jednou do knihy zavrtal. Kubištu také to mrzelo, že na vojáky a vojnu mnoho nedržel, a to všecko jen pro to staré haraburdí, lejstra a ty netvory.

„Já řku, já už tam dlouho nevydržím. Zajdu si k excellenc-pánu a řeknu mu, ať mne přeloží. Tohle pro mne není. Každé noci se mi o tom zdá. Brzo leze po mně nějaký had neb ohavný štír, brzo se mně zdá, že mám v pivě žábu s mladými, tu se zase postel hemží škaredými brouky, pavouky a jinou havětí. A nač já to — Půjdu k excellenc-pánu!“

Říkal to skoro denně, ale nešel, protože nechtěl — od doktora. Teď, když se rozhodl, že po práci je třeba oddechu a na novou lopotu posílnění, a že tedy půjde do města, umlkly varhany, a z kaple zazněl stříbrný hlas zvonku. Kubišta smekl a jak naklonil hlavu, aby se pokřižoval, zableskl se mu v levém uchu stříbrný cvoček, jediná ozdoba jeho hlavy. Vousů neměl.

Zvonek dozněl a varhany zase zahrály. V tom, jak Kubišta dal opět na hlavu a již se obracel, zavadil o jeho bystré ucho temný dúsot. Starý voják nahnul se s galerie, dlouho nečekal. Hle, již jezdec vjíždí vysokou branou, již na nádvoří zarazil a se-skakuje se zpoceného koně, z něhož se jen kouří. Posel promluvil několik slov se služebníkem k němu přichvátavším, nechává mu koně a kvapí po schodech nahoru, zrovna v tu stranu, kde jsou pokoje excellenc-pána. Kubišta to všecko dobře pozoroval

a byl by samou zvědavostí málem s galerie rozkřikl se na sluhu koně odvádějícího: Kdo to a co je tak zvláštního, ale v čas vzpomněl si, že stojí u samé kaple, a proto, zapomenuv na svou zalíbenou cestu do města, kvapil dolů. Tušiltě, že tento posel přinesl nějaké tuze důležité noviny o vojně; a to bylo Kubištovi nade všecko. V kapli však nikdo nezaslechl ani hlásku z nádvoří. Paprsky ranního slunce, vnikající do svatyně vysokými okny goticky klenutými, metaly na protější stěnu zlaté, jasné stíny, jež sáhaly až po samé oratorium. Okna jeho byla otevřena, tak že dobře bylo tam viděti hlavy klečících a modlících se dam, komtessy Sity a její společnice, slečny Athemarové. Dole v lavicích sešlo se dnes málo lidí. Sedělo tu několik manželek úřednických a z města několik babiček. Jediný tu byl mužský, doktor Polenský. Přišel dnes pozdě a nezamířil proto do oratoria. Zraky své upíral na oltář, jehož ozdoby zlatené skvěly se v zátopě slunečného světla. Někdy také povznesl zraku svého tam nahoru — k oratoriu k těm něžným, ušlechtilým hlavám, jejichž sklopené oči zbožně nazíraly do knížek na sametovém zábradlí položených. Jaká to protiva v barvách, výrazu a jak vedle sebe tak slušely, jedna druhé jsouc na prospěch! Ta plavovlasá hlavinka mladistvé komtessy, tak svěží jako hebounký čerstvý list květu růžového, dětského skoro ještě výrazu, nevinného, čistého čela — a vedle její společnice — hlava sličná, rovného ušlechtilého nosu, havraních vlasův, očí pozapadlých pod obočím pěkně klenutým. S dlouhých, hebounkých řas vroubicích sklopené víčko jako by stín padal na jemné, přibledlé líce. Každý pohledem již poznal, že tento kraj český sotva je slečniným domovem, že rozkvetla ve slunnějších končinách jižních. Mladistvá léta slečně Athemarové již minula.

Komtesse bylo šestnáct let, společnice její byla za-
jisté o deset let starší.

Varhany umlkly, zvonek u oltáře zazvučel. Z ka-
ditelnice vystupovaly modravé oblaky vonného dý-
mu, stoupající v záplavě slunečního světla ku klembě
svatyně. Kostelník položil knězi na rameno velum;
doktor Polenský vzhlédnuv k oratoriu, zpozoroval,
že dámy pojednou povstavše, tiše, nepozorovány od-
cházejí. Co že nečekají na požehnání?

V tom přistoupil po tichu k němu hraběcí ko-
morník a pošeptal mu do ucha, že pan hrabě prosí,
aby přišel ihned do knihovny. Co se stalo? Neme-
škaje, vyšel ven a tu spatřil komtesu a její společ-
nici, any se již galerií ubíraly také v tu stranu ku
knihovně. Obě dámy vypadaly rozmile ve svých pří-
léhavých kožíšcích, zvláště pak slečna Athemarová,
jejíž tělo, ač nikoliv plných tvarů, vynikalo ztepilostí
a souladem.

Když doktor Polenský vstoupil do bibliotéky, za-
stal tam kromě hraběte a dam také hofmistra.

„Co jste v kapli meškali, přijel rychlý posel —
snad jste již slyšeli —“ začal hrabě. Tvář jeho byla
výrazu velmi vážného. „Přinesl důležitou, smutnou
novinu —“

Všichni mlčeli, dychtivě zraky své na hraběte
upírajíce.

„Štěstí nám opět nepřálo,“ začal hrabě, „jest se
nám nadíti nejhoršího.“ A mávnuv rukou kvapně
dodal: „Bonaparte opět zvítězil.“

Všichni byli zaraženi. Ze rtů komtessiných ozval
se tlumený, krátký výkřik.

„A jak strýc?“ zvolala.

„Nevím, milé dítě, není zevrubnějších zpráv. To-
lik je jisto, že naši a Rusové byli citelně na hlavu
poraženi. Především, nedaleko Brna, u Slavkova.“

V ten okamžik pohlédl doktor Polenský na slečnu Athemarovou. Stála poněkud v pozadí. Tvář její nebyla tak klidna jako jindy. Zpráva o bitvě ji vzrušila. Nebylo divu, ale co doktora překvapilo, byl zvláštní neobyčejný lesk jejích očí.

„To je radost, hrdá radost!“ pomysllil sobě. „Aj, těší ji vítězství krajanův?“

V ten okamžik se hofmistr ozval:

„Ustoupili, pane hrabě, spojenci v naši stranu?“

„Nikoliv, k Uhrám; Francouz má volnou cestu do Čech a co nevidět tu snad bude. Pak bychom tu ovšem nezůstali —“

Doktor mičel, v duchu však pomysllil: „Já však ano — knihovnu a sbírky neopustím.“

„Ztráty na straně naší jsou veliké,“ začal opět hrabě. „Rusové ztratili prý všechno dělostřelectvo a jich padlo také nejvíce. Ostatně bývají zprávy hned po bitvě velmi nespolehlivé a také obyčejně přehnané. Třeba vyčkati. Již jsem vypravil do Svitav posla. Dnes nebo zítra ráno na jisto se více dovíme. Upokoj se, mé dítě —“ dodal, k dceři se obrátiv, „dá Bůh, že strýčka zas a snad brzo uvidíme.“

Když po té dámy brzo z knihovny vyšly, pravil hrabě oběma mužům:

„Mám určitější zprávy, nechtěl jsem však před nimi, abych přílišné obavy nevzbudil. Předevčírem ráno, prve ještě než slunce vyšlo, bitva začala. Byla velmi tuhá a krvavá. V poledne bylo vše rozhodnuto. Jedno celé oddělení našich a Rusů musilo se vzdáti, mnoho tisíc také jich bylo vehnáno do rybníkův. Byl led, ale ten nevydržel, a tak všichni se utopili. Ústup byl zmatený, v nepořádku. Ztráty ohromné. Jen z oddělení podmaršálka Kolovrata padla jich prý dobrá polovice. A Kolovrat jich měl devět tisíc.“

„Hrozná!“ zašeptal doktor a pohlédl starostlivě na hraběte, jenž v ten okamžik pomyslel to, co kmitlo se hlavou lékařovou:

„V tom oddělení je také strýc.“

„Bohu poručeno,“ dodal hrabě na hlas. „Třeba vyčkati. Ale jsem jako na trní. Vypravím ještě jednoho posla.“

Když hrabě vyšel z knihovny, zahlédl v před-sínce stojícího Kubištu, jenž pokročil a pozdraviv, promluvil, stoje rovně po vojensku:

„Excellenci pane hrabě — já jsem to slyšel a prosím uctivě, abych já směl — to jest, aby mne Vaše Milost líbila poslat — já to všechno dobře vy-zvím — však to znám ještě z tur —“

Hrabě nedal mu domluviti, ale porozuměl mu.

„A neuvázneš někde v hospodě?“

„Prosím, excellenci — vždyť vím, co musí být — jak pak před nepřitelem a do hospody!“

Kubištovi se dařilo po přání. Bylo mu, jako by byl zase vojákem. Nový život v něm se rozproudil, když sobě ostruhy připjav vykročil a cvrnkání jejich uslyšel. A což když vyšed spatřil osedlaného hně-dáka!

Zajiskřilo se mu v očích, vyšvihl se naň jako mladík, sebral ho ostruhou, aby ukázal sběhnuvší se čeládce zámecké, co umí a vyrazil ze zámeckých vrat jako vichr. Mraky sněhu se za ním zvedaly, a brzo zmizel starý dragon na zasněžené silnici, míře k moravským hranicím.

Jindy by se mu snad byli smáli a žerty sobě z něho byli tropili, ale dnes přecházel každého smích. Roznesla se hned ráno ta nešťastná novina, a každý se lekal, že co nevidět Francouzové přitrhnou. Dole ve městě na tu zprávu lidé již uchraňovali poznovu své nejlepší, to snad už po kolikáté toho nejistého

času, a zpráva, jako vždycky, letem rostla, šíříc se v rozličné domyšlené a vymyšlené podrobnosti. Odpoledne přihrcoval od moravských hranic druhý posel a zamířil rovnou cestou do zámku. Hned zase odjel dále ku Praze. Hrabě zavolal si doktora Polenského a dlouho s ním v komnatě své rozmlouval.

Každý byl dychtiv, aby se dověděl, co ten kurýr přinesl. Ale ani hrabě ani doktor, jenž zajisté nejspíše by něco mohl povědět, slovem se nezmínili. Jisto však bylo tolik, že je zle, a že Francouzové přitrhnou. Čekali, že každé chvíle strhne se od svitavské strany pokřik, že už jdou.

Na zámku bylo ticho, jak by tu ani vrchnost nemeškala. Odpoledne obyčejně hrabě ven vyjížděl; dnes, ač byl překrásný zimní den, se ani neukázal. Pak už začali si povídati, že komorník z jeho pokojů ani ven nevyšel, že pomáhá uklízet. Hrabě prý chystá a připravuje se na kvapný odjezd. V konírně aspoň měli rozkaz, aby upravili dva cestovní kočáry a měli všecko na zapřažení pohotově. Také doktor Polenský měl pojednou mnoho kvapné práce. Dva lokajové musili k němu, aby mu pomohli. Nejprve uklidil drahocennou sbírku mincí, pak vybíral nejvzácnější a nejdražší knihy, jež sluhové ukládali do beden a dobře zavírali. Divili se, jak ten starý, učený pavouk, jenž jako přikutý u knihy třeba celý den vysešel, běhá. Brzo byl tu, brzo tam, tu z dolních oddělení knihy vybíral, tu již zase hnal se po žebříčku nahoru skoro až ke stropu — a pořád mu to ještě málo ubývalo, pořád ještě mu sluhové dosti čile a mrštně si nevedli.

Tak minulo odpoledne, a časný soumrak nastával. Tou dobou se také nebe zatáhlo chmurami, a za nedlouho počal padati sníh. V zámku netrpělivě čekali posla, jenž ráno na Moravu vyjel, aby přezvěděl,

jak se věci mají. Ale ani ten, ani Kubišta se nevrátili. Bylo již pozdě večer; chumelilo se a vítr kolem starého zámku pohvizdoval. V oknech zámecké bibliotéky planula rudá zář. To nebylo ovšem nič divného, neboť tam doktor Polenský i z večera sedával. Ale pojednou zmizela, zakmitla ve vedlejších okně, pak se nesla museem, až pojednou stanula v poslední místnosti, v zámecké zbrojnici, jež s museem a knihovnou souvisela.

Byla to neveliká, klenutá jizba. Na stěnách až po samý strop visela rozmanitá zbraň a zbroj: přílby, šišáky z různých století se hřebeny i bez nich, pancíře, plechovnice, několik dřevěných štítův a kovových terčů, halapartny, staré pušky ze třicetileté války, hákovnice, husitské cepy, meče, šavle, palaše i kordy, vše krásně srovnané namnoze v pěkných skupinách; v obou rozích pak proti vchodu stálo dvě rytířů v plném brnění, s hledím spuštěným.

Uprostřed komnaty stanul právě doktor Polenský, jenž byl v museu nejnmutnější práci si odbyl. Nedada sobě odpočinku chtěl v práci pokračovati. Jednu svíci postavil na stolek u okna, druhou podržel v ruce. Chvilku kolem se rozhlížel, jako by se rozmyšlel a hledal, které kusy by především měl pro všechno zabezpečiti, aby nestaly se kořistí nepřítelovou.

Zvláštní byla podívaná na starce s copánkem, oděného hřebíčkovým kabátem, na jeho mírnou, ušlechtilou tvář rozhlížející se po zbrani, kterouž mnoho krve lidské bylo prolito, kteráž nejeden život zničila a názorně ukazovala, jak člověk po staletí vymýšlel nové a nové nástroje a je neustále zdokonaloval, aby snáze, hbitěji a s větším účinkem své bratry zabíjel.

Očištěná mdle se leskla v mihotavé záři světla doktorova. Venku šlehal sníh do oken, ale pečlivý kustos nedbaje, přistoupil ku stěně a sňal s ní svižný a pádný kord s překrásnou rukojetí, jež dílem svým se hlásila do sedmnáctého století. Ač doktor zbraň tu dobře znal, nedalo mu, aby aspoň letmo se na ni nepodíval; bylť to zamilovaný jeho kus, který hrabě František Adam v Paříži za veliký peníz koupil. Na kalené modré oceli skvěly se nějaké litery. V tom však svíčka prudce zaplanula, zamíhala se, a doktor se kvapně ohlédl. Pod rozhrnutou portierou spatřil slečnu Athemarovou. Zjevila se tak náhle, tak neočekávaně, že Polenský jsa překvapen, chvílku na ni hleděl udiveně. Pletený šátek z černé vlny, jenž jí s hlavy přes ramena splýval, spojovala na řadrech svou levicí, jemnou, štíhlou, ušlechtilého tvaru.

Doktor na první okamžik, v nutné, kvapné práci vyrušen, schmuřil čelo, ale jak na tu štíhlou postavu se podíval, jak popatřil do přibledlé tváře mladé Francouzky, jejíž tmavé, výrazné oko jako prosebně na něj vzhledlo, a jemné rty její chlácholivě na něj se usmály, ta tam byla chmura kustodského mrzoutství a ukloniv se pozval slečnu velmi laskavě, aby dále vstoupila.

Poprosila ho, aby prominul, že v tak neobyčejnou chvíli přichází a nad to jej z nutné práce vyrušuje. Chtěla s ním již odpoledne promluvit, ale že si do musea netroufala, když byl tak zaměstnán — —

„Mohla bych do rána, do zejtrka počkat, ovšem,“ pokračovala, „ale kdož ví, co nám zejtrější den nadělí —“

„Jsem k službám, slečno, ale dovolte, abych vás raději do bibliotéky pozval.“

„Ne, ne, zůstaňme; ostatně můžete v práci své pokračovat a já vám budu pomáhat. Podávejte mi zbraň — a při tom si pohovoříme.“

Doktor se usmál a podíval se bystřeji na slečnu.

„Budiž. Já již začal, začněte, prosím, vy —“

„Hrabě nám oznámil o té bitvě — vím dobře, že ne všechno, že mnoho zatajil k vůli komtesse. Víím, že tu byl dnes ještě jeden posel, že jsou tu zevrubnější zprávy. Vypytávala jsem se, ale nadarmo. Přicházím k vám, milý pane doktore, prosit, abyste byl té lásky a mně všechno, všechno, co víte, pověděl, vždyť to není zajisté žádné státní tajemství, a já to snesu —“ dokládala usmívajíc se.

Doktor neodpověděl ihned přistoupil až ku slečně a pojal ji za pravou ruku, jako by tepnu ohledával; pak ruku zvolna pustiv, pravil:

„Slečno, vy jste velmi rozčilená. Zdálo se mi to ihned, jak jste promluvila.“

„Ano, ano, jsem po celý den — nezapírám — nebyla bych snad, kdybych se nemusila přemáhati, kdybych —“

„A co vás rozčiluje? Napoleonovo vítězství?“

„Ne, ne — jeho vítězství nikoliv — ale bojovali tam moji krajané — a jsou na blízku — kus Francie, mé Francie je na blízku! Kdož, můj Bože, zůstal by chladným! Léta minula, co jsem z vlasti; dlouho, dlouho jsem se s nikým nesetkala — a tu v té samotě, kdež bych se nejméně nadála — prosím vás, řekněte mně — jdou, přijdou — a jak vůbec je?“

Doktor pověděl, co od hraběte uslyšel. Byl jako on toho přesvědčení, že Francouzové opanovavše značný díl Moravy, po vítězné bitvě do Čech se povalí.

„Tedy přijdou!“ zvolala živě slečna Athemarová zapomenuvši na klid, do kterého se prve nutila. Ale zarazivši se hned, dodala: „A my ujedeme, není-liž pravda?“

„Hrabě se chystá k odjezdu, ano —“

„Oh — věděla jsem!“

„Vy byste raději zůstala?“

„Nedivte se mně — aspoň na den, na hodinu, na chvíli, co bych své krajany spatřila, co bych s nimi jen promluvila —“

Zmlknuvši, nachýlila hlavu.

„Máte-li snad někoho ze svých v císařské armádě?“ zeptal se doktor. Slečna sebou trhla a kvapně zvednuvši hlavu hleděla okamžik na doktora, pak teprve zaznělo její:

„Nemám —“

Nastala pomlka. Doktor, ač mu vše nebylo dosti jasným, více se neptal. Až pak slečna sama začala:

„Kdy asi mohli by moji krajané sem dojít? Je odtud až na bojiště daleko?“

„Záleží na tom, jak brzo po bitvě vytrhli. Ale jak Napoleon umí bystře s armádou létat, mohli bychom je třeba zítra čekat — aspoň avant-gardu.“

„Ah, to bychom zajisté musili již zítra odjet —“

„Jak by došla zpráva, že jdou, hned; tak hrabě se rozhodl. Přál bych vám, milá slečno, abyste tu mohla po své žádosti aspoň na krátko se zdržeti. Ale nebude možná — za to já se vynasnažím, abych vám, až se opět sejdeme, podal zevrubné zprávy.“

„Jak, vy zde zůstanete? Vždyť se také stěhujete.“

„Uklízím jen nejdrahocennější věci z opatrnosti. Jak bych mohl ostatní opustiti? Nad to budu jako správcem domu.“

„Vy tu zůstanete!“ opakovala slečna zvolna, hledíc před se jako v zamyšlení. Doktor ji pozoroval. Náhle se vzpřímila, jako by se na něčem rozhodla. Starý její přítel se domníval, že mu něco poví; ale mlčela. Přistoupil blíže a srdečným tonem jí řekl:

„Slečno, zůstanu zde. Chtěla-li jste něco, rád vám posloužím —“

Stiskla mu ruku.

„Děkuji, můj ctěný příteli — ne — nechtěla jsem, nechci — děkuji. Hle, tolik vás zdržuji — chtěla jsem vám pomoci — a vy jste v práci tam, kde jste začal. Toho jsem já příčinou.“ Usmála se svým lahodným způsobem; ale úsměv ten náhle jí zmizel se rtův, a doktor dobře zpozoroval, jak se zachvěla, pohlédnuvši k oknu, do něhož vichřice proud sněhu vmetla.

„Je vám chladno, slečno?“

„Ó ne, vzpomněla jsem na nebohé vojáky, na bojiště Slavkovské, kde tolik tisíců mužů krvácejících, těžce raněných leželo ve sněhu, za mrazu a vichru, jak mnoho jich asi zahynulo, že nedostalo se jim ošetření; jak mnohý tam asi zůstal ležeti bez pomoci až do soumraku, do tmy mrazivé noci, jaká je dnes —“

„Ta každému pomohla —“ dodal vážně doktor.

Slečna hleděla ven do tmy, kde úpěl vichr rozháněje sněhové proudy. Náhle se obrátila.

Sotva její „dobrou noc!“ zavanulo, a již zmizela. Doktor chtěl ji doprovodit, chtěl jí posvítit, ale již byl sám a jenom pohnutá portiera svědčila, že tudy někdo odešel. Polenský hleděl za slečnou.

„Chtěla něco říci, váhala, ale neřekla.“ pomyslíl. „Nevím, ale tuším —“ Pak se dal do své práce, vybíraje nejvzácnější kusy hraběcí sbírky. Zbroj, jak ji snímal, řinčela, a kovový hlas její nesl se ti-

chou komnatou. Doktor s počátku ho ani neslyšel. Pořád mu tanula na mysli slečna Athemarová.

III.

Druhého dne ráno přicválal posel, kterého byl hrabě prvního na Moravu poslal. Ohlásil, že Francouzové od Brna postupují k českým hranicím. Na zprávu tu nastal na zámku veliký poplach. Hrabě se rozhodl, že odpoledne odjede. Hofmistr s mladým hrabětem a komorníkem pojedou v jednom kočáře, hrabě s komtessou a slečnou Athemarovou ve druhém. Vrchní správa zámku samého, pro případ, až Francouzi přitrhnou, svěřena doktorovi Polenskému a direktorovi. V poledne, kdy hrabě ze svého pokoje na galerii vyšel, aby přehlédl, stalo-li se vše dle jeho rozkazu, zaslechl z prvního nádvoří hluk a hlasy, pak se někdo rozkřikl:

„Nechte mne!“ a hned na to vjel kdosi do druhého nádvoří na uhnaném koni, na němž jakož i na jezdcí vrstva sněhu ležela. Spatřiv hraběte na galerii, jezdec zarazil a v sedle se vzpřímiv, po vojenSKU pozdravil a zvolal:

„Excellenci, poslušně hlásím, že jsem tu —“

„Ah, Kubišta! Neseš-li nějakou novinu?“

„Nesu, excellenci.“ Vyhoupnuv se s koně, chvátal jsa hrabětem vyzván nahoru. Začal z daleka a ze široka s tím, hned jak ze zámku vyjel, ale hrabě ho hned na přímou cestu zavedl a tak se dověděl, že Kubišta, jak si umínil, také Francouze uviděl, a že do nedalekého města moravského jedno jejich oddělení již přitrhlo.

„Sotva si odpočinuli, už chtěli zas dál, sem na nás. Ale jak se do šiku postavili, přiharcoval kurýr — dal šepesi majorovi, ten ji rozdělá, přečte,

zakrouťí hlavou — a hned komanduje rozchod, jako že je příměří —

Ledakdos nechtěl tomu věriti, i sám hrabě zakrouťil hlavou, ale na večer mohl Kubišta směle prsa vypjat a tvrdit, že to ještě umí, že by mohl dobře ještě na zvědku na přední stráž. Kurýr, jenž hnal se ku Praze a v městě na okamžik se zastavil, potvrdil jeho novinu a dodal, že se bude jednat o mír s Napoleonem.

V městě i na zámku všude si oddechli, jen hrabě chmuřil čelo.

Slečna Athemarová se zarazila. Ačkoliv již dán byl rozkaz k odjezdu, ačkoliv dobře věděla, že jí nebude lze, aby tu zůstala, přece se v ní ozývala neurčitá naděje, že se shledá se svými krajany. Jak, nevěděla, aniž o tom přemýšlela, oddávajíc se bezděky víře v tajemnou, příznivou náhodu. Teď přestala doufat a věřit. Příměří smluveno, bude se o mír jednati; krajané nepřijdou.

Komtessa neměla ani potuchy, co se ode včírka děje v nitru její společnosti.

Ale když pozdě odpoledne slečna Athemarová potkala doktora Polenského, klidu svého rázem pozbyla. Jak jí z nenadání řekl:

„Slečno, a přece se shledáte se svými krajany!“

Ruměnc polil jí líce. Její veliké tmavé oko pohlédlo na něj s údivem, tázavě.

„A také se všichni postěhujete,“ pokračoval doktor. „Jdu od hraběte. Zítřa pojedete, ale ne daleko. Přišla před chvílí úřední zpráva a žádost, zdaliž by hrabě nedovolil, aby na zámku — nebo zkrátka řečeno, zdaliž by nedovolil, aby ze zámku stala se vojenská nemocnice —“

„Jak že — tady — ?!“

„Ano, slečno, jest tam zajisté neskonalá bída, raněných asi tolik, že jich nemají kam dáti. Rozvážejí je. —“

„A hrabě —?“

„Povolil. Sám se vystěhuje na ‚zámeček‘. Zítra odjedete. a my tu hned začneme všechno poklízet a chystat. Bude s tím nemálo práce. Já v tom budu nejhůře. Ale nebroukám. Včera jsem toužil na všechnu vojnu, dnes běží o zmrzačené, nemocné lidi. Nechám všeho; sbírky a bibliotéka budou na čas osiřelé. Vidíte, včera jste si na ty ubožáky vzpomněla, teď bude vám možná je uviděti —“

Slečna jako by poslední slova napolo jen zaslechla, pravila:

„O ‚zámečku‘ jsem slyšela, ale nevím — je to tuzě daleko odtud?“

„Ani ne dvě hodiny; ale připravte se. Zámek náš nazýváte samotou, ‚zámeček‘ bude vám pouští.“

Slečna dnes pozdě usnula; pak, když spánek jí oči zavřel, přišly nepokojné sny. Pořád se jí zdálo o bitvě a bojišti, viděla pustou zimní krajinu. Dlouhou nekonečnou silnici, po níž vítr hnal sněhové kotouče, brala se zvolna řada vozův a saní, plných ubožáků, raněných vojákův. Viděla, jak někteří jako bez sebe leželi s tváří zsinalou, jiní s obvázanými údy se krčili, zimou tetelili; a jak vůz nebo sáně hrkly o kámen pod sněhem nebo o zmrzlou hroudu, zaúpěli ranění prudkou bolestí, zbuzenou otřesením. — Smutný ten průvod, nad nímž mlhavým vzduchem vrána časem přelétla, konce neměl. A teď zaznělo pojednou bolestným hlasem: „Lucile!! Lucile!“ a jak se ohlédla, kdo ji to volá, spatřila, že na bídnych selských saních napolo vztyčil se bledý voják, jenž máje hlavu obvázanu, ruce po ní vztahoval, jako by ji prosil, aby mu pomohla, aby ho tu nenechala. —

— Chtěla k němu, ale cítila, že přimrzla, že nemůže se hnouti. Sníh kolem ní závějí se ukládal; smrtelná úzkost jí pojala — násilím chtěla z místa, aby spěla k těm zajiždějícím saním, odkud ještě jednou zaznělo bolesti plným hlasem: „Lucile!“

Tu se probudila. Nemohla se vzpamatovati. Srdce jí dosud hlasitě bilo, čelo měla zpoceno: Ten hlas jí dosud v uších zněl a před ní kmitla se tvář toho raněného vojína.

* * *

Záhy z rána vypraveny dva nákladné vozy, na něž naloženy byly bedny plné oděvu, náčiní, knih a všeho, čeho bylo na odlehlém zámečku potřeba ku delšímu přebývání, k jakému se hrabě odhodlal. Odpoledne zastavily se ve vnitřním nádvoří dvoje krásné saně, v nichž zapřaženi hbití hnědouši. V tu chvíli, když se vrchnost ubírala k saním, podala slečna Athemarová na cestu připravená doktorovi Polenskému ruku na rozloučenou.

„Krajany své vaší přízvi poručím, milý pane doktore —“

„Nepřijďte se na ně podívat?“

„Ráda bych, bude-li jen možná —“

„Pro začátek vám aspoň podám písemnou zprávu.“

„Jak jste laskav! Chtěla jsem sama o to prositi. Na shledanou!“ Usedla do lehounkých saní vedle komtessy, s níž zapadla pod kosmatou, pěkně lemovanou medvědí kůži. V tom také hrabě do druhých saní usedl se synem a jeho hofmistrem a doktorovi ještě jednou na rozloučenou vlídně pokynuv, dal znamení. Koně pohodili hlavami, jež zdobily pestrobarevné chocholy, nádvořím zazvučel jasný hlas zvoncův — a ty tam zámeckou branou byly panské saně.

Hbitě, letem Jnaly se hlavní silnicí, projely zachumelenou vsí, pak odbočivše pustily se polem. Na obzoru před jedoucími vypínaly se modravé výšiny pohraničné, před nimiž široký pás tmavých lesů v bělavém rouchu zimním se rozkládal. Tam mířili, na pokraji těch lesů stál „zámeček“.

Slunce zapadalo, když se k němu blížili. Komtessa již ráno své společníci vyprávěla, že „zámeček“ dal vystavěti pán z Pernšteina, jehož rodu L...ský zámek někdy patřival, a to manželce své, rozené Španělce. Slečna Athemarová jsouc doktorem upozorněna mnoho nečekala a dobře měla. Byla ještě zklamána. „Zámeček“ o samotě nedaleko lesa stojící byl málo vzhledná budova o jednom patře, vysoké, vlašské střechy, patrně původu pozdějšího. Stavení nemělo ani vížky, ani žádného zdobeného průčelí, žádných okras. Jen nad domovními dveřmi bylo viděti erb pana z Pernštejna a jeho španělské manželky.

„Zámečku“ užíváno jen někdy, jenom v čas honů, jež v nedalekých lesích byly vydatny. Teď dostalo se mu hostí v neobyčejný čas a na delší dobu. Komorník, dva lokajové a ženské služebnictvo, kteří dopoledne sem přijeli, čekali na vrchnost, pro niž všechno již bylo přichystáno. Slečna Athemarová vjíždějíc před zámeček zvláště sobě všimla kapličky, jež proti samému stavení, vzdálí asi patnácti kroků, stála na vyvýšeném místě. Kamenné schody k ní vedoucí byly zachumeleny.

Když mladá Francouzka přešedši síní a minuvši dolní místnosti s komtessou do prvního patra vstoupila, byla překvapena, že stavení z venku tak nepatrné, neveselé, uvnitř je tak prostorno, volno, že má tolik pohodlných místností. Všude již hořela světla, nad to ruch zbuzený přibylými a služebnictvem pů-

sobil, že seslaben nevlídný dojem, jaký samota ta v tento nehostný čas na každého působila, kdo sem poprvé zajížděl.

Ale když pak slečna Athemarová vstoupila do svého pokojíku, aby se přestrojila a ven oknem vyhlédnuvši pod zámečkem ve průrvě uviděla bídnou ves, které prve cestou po planině nebylo viděti, a za vsí zachumelená návrší a lesy, a když z vedlejší ložnice osamělou kapličku a za ní zasněžená pole a zase černý pruh širých lesů spatřila, tu napadla ji taková tesknota, jaká již dávno, dávno nesevřela její srdce.—

Soumrak, jenž nad veškerou krajinou se ukládal, jako by jí padl na duši. Nebývalo tam veselo a jasno, ale v tu chvíli setmělo se. Usedla na staré křeslo. Ruce na klíně bezděky sepjavši hleděla před se. Než jiný kraj zraku jejímu se zjevil: slunný, krásný, svěží zelení — daleký kraj jižní, v něm uplynulo šťastné, zlaté její mládí. —

Oh, jak by tenkrát byla pomyslíla, že se kdy a takto ocitne v těch drsných krajinách severních, o kterých jen v pohádkách a pochmurných bájích slýchala?

Šerem zimního podvečera zamihlo světlo — ah, to naproti v kapličce. Zásvit padl z její okna na sníh, do houstnoucího soumraku. To světlo neobveselovalo. Bledá ta zář, jako se tmou zápasící, vypadala tak smutně, jako by vycházela z hrobky, kdež u hlav umrlého hoří osamělé světlo. Slečna odvrátivši se, vyhlédla druhým oknem a zachvěla se. Připadl jí sen minulé noci.

Kdož ví, nestává-li se již skutečností? Neblíží-li se ku L...skému zámku průvod s raněnými? Zase jí zaznělo v duši to rozrývající, bolestné volání raněného, jenž po ní ruce své vztahoval.

IV.

Druhého dne bylo poněkud lépe.

Mladé Francouzce na mysli se vyjasnilo, a když rozhlédla se krajinou, ozářenou světlem vycházejícího dne, nezdála se jí tak smutnou, ač sobě netajila, že přebývání v tom zákoutí mezi lesy, zapadlém do sněhu, nebude nijakou rozkoší a ducha osvěžením. Jala se hned z rána provázena jsouc komtessou prohlížeti zámeček. Dlouho to ovšem netrvalo. Prošli několika komnatami dosti pohodlně zařízenými, ač nábytek měly zastaralý, prohlédly sobě největší na zámečku místnost, již se „lovecký sál“ říkalo, a jež byla vyzdobena četnými parohy a rozmanitou zbraní mysliveckou. Tam také divnou náhodou ocitl se veliký, starý obraz hraběnky z Lary, manželky Vratislava z Pernšteina.

Slečna Athemarová stanuvši před obrazem, dlouho hleděla na štíhlou, sličnou dámu ve hrozném životě a velikém, bělostném límci. Tmavé oči zíraly s obrazu vážně, ba smutně.

„Byla také z jihu. Nezatesknila-li si tu po krásné Granadě nebo kvetoucí Andalusii?“ pomyslila Francouzka. „Čí láska manželova nahrádila jí libé končiny daleké vlasti?“ Tajný povzdech svanul s její rtův.

Mladé dámy vyšeďše prohlédly si několik starých obrazů na chodbě visících, jež představovaly výjevy z loveckého života. Nepoutaly znaleckého oka slečnina svou dokonalostí, ale ctihodným stářím a kostymy sedmnáctého věku.

Tím byla výzkumná cesta, jak komtessa tu procházku nazvala, skončena. Ven jíti nebylo možná, poněvadž sychravý vítr vál a honil před sebou mraky sypkého sněhu.

Dámy zaměstnávaly se tu jako na zámku; jen že ještě horlivěji pracovaly, četly a za příznivého světla kreslily a malovaly. Jmenovitě pokoj slečny Athemarové byl proměněn v malířskou dílnu. Komtessa malovala „zámeček“ v zimním jeho rouše, společnosti její chystala se na větší dílo: na posvátný obraz do L...ského kostela.

Tou dobou nastával záhy soumrak, a večery byly jako bez konce. I malá společnost v „zámečku“, jež se z večera scházela v „loveckém sále“, někdy pociťovala, jak jsou dlouhy. Což teprve pak, když se rozešli, když do svých pokojů se odebrali. Nuda všemi dveřmi drala se do zámečku. Bránili se jí všemožně; nicméně často zvítězila, a to na dlouhé chvíle. Tato samota nebyla jmenovitě slečně Athemarové blahodárnou. Unavovala ji, budíc často neveselé stíny minulosti, jež na zámku K...ském spíše zažehnala. Tady teprve ocenila jak náleží, co pro ni je přátelství doktora Polenského, jak blaze působila v její nitro společnost tohoto starého pána. Často si na něj vzpomněla. S velikou dychtivostí a napjetím čekala od něho nějakou zprávu. Pilně také jako komtessa vyhlížela na cestu, nejde-li ze zámku posel.

Přišel. Doktor poslal jen hraběti stručnou zprávu, že první transport raněných na zámek již přibyl, že je s nimi mnoho práce a mnoho starostí, a že očekávají další raněné, jak úředně bylo oznámeno. Komorná však více na poslovi vyzvěděla, jenž dole čeládce a služebnictvu vypravoval, jak to teď na zámku vypadá.

„Přivezli je — samé lehčeji raněné — ale lazaři, mrzáci! To byla na ně smutná podívaná, když je skládali. Naříkali, sténali, když jen trochu o ně zavádili nebo jimi prudčeji hnuli — Češi, Němci, Poláci, Uhři a také Francouzové. Co pak teď jim je už

líp, — ale co cestou zkusili a tam na bojišti! Teď mají teplé, světlé, krásné pokoje a já vím, že většina ani jakživa takových neviděla, ani na takových postelích neležela. A jakou mají obsluhu! Doktoři se o ně dost starají, nejvíce doktor Polenský. Komu čest, tomu čest! Kdo by to byl řekl, že je tak citelný. Hůře bude, až ty ostatní přivezou, bude jich prý ještě mnoho. To zámecké pokoje sotva asi vystačí!“

Tak posel vypravoval, a komorná přetlumočivši jeho zprávu, donesla jí slečně Athemarové. Vyslechla ji velmi vážně, pak se ptala, kdy posel odejde. Chtěla po něm poslati list doktorovi, přemohla se však. Bylať přesvědčena, že by jí sám byl psal, kdyby měl něco pro ni důležitého. Patrně více by jí nemohl psáti, než co hraběti oznámil. Odloživši péro usedla ke stojanu a jala se uhlem rýsovat kontury nového svého obrazu.

Posel odešel, slečna však nemohla utišiti svého vzrušení, jež zpráva poslova způsobila. Pořád myslila na raněné, pořád byla u svých nebohých krajanův. Ze kterých asi končin jsou? Jsou-li také mezi nimi Provençalové a Bretoňci? Ty kraje znala, ty kraje milovala. Ve smavé Provinci dětská léta jí minula, divoké, krásné Bretoňsko bylo jí druhým domovem.

V.

Na zámku L...ském bylo zase živo i hlučno, ač ne veseleji. Četné pokoje sotva stačily hostům vznešeným, již nosívali zlatotřpytnou uniformu a veleli zástupům, i prostým vojákům, kteří jen poslouchali a bojovali. Bylo tu dost a dost mužů, kteří do nedávna proti sobě stáli a na sebe zhoubnou zbraní doráželi. Teď klidně a svorně vedle sebe le-

želi: příslušníci armád francouzské, rakouské a ruské přátelsky se sblížili. Bída lidská, malomocnost zraněného těla, stejný bolestný osud svedly důstojníky i obecné vojáky, smířily nepřátely, budily soucit i přátelství.

Na zámku L...ském odpočívali a hojili se sami lehčeji ranění; ale bylo mezi nimi dosti takových, jejichž poranění byla povážlivá, nebo mimo nadání se horšila. Ti, co mohli, přecházeli pokojem, chodbami, zastavovali se u oken, a krátili si dlouhou chvíli pozorováním nádvoří nebo zachumeleného parku. Jakého teď nabyl starožitný zámek vzezření! U oken místo veselých, spokojených tváří pánů zámeckých nebo zevlujících lokajů hlavy bédné, podvázané, bledých lící a kalných očí.

Po nádvoří i na chodbách často se kmitli vojenští lékaři a jich pomocníci, a za nedlouho také vyšel ze zámku smutný průvod. Odnášeli prvního, jenž na své rány zemřev, odpočine si daleko své domoviny. Pak častěji takový průvod se zjevil a bral se mimo hřbitov dále do polí na místo, jež vysvěceno, stalo se posledním odpočinkem bojovníkův. —

V pokojích bylo nejživěji. V komnatách, kde jindy meškávali hosté šlechtičtí, leželi a přecházeli důstojníci různých těch armád do nedávna nepřátelských. Hovor tu většinou francouzský vládl. Jen tam, kde setkali se polský legionář s krajanem svým ve službách ruských, polština se ozývala.

V ostatních však pokojích, kde obecní vojáci leželi, bylo jako v Babyloně. Tak aspoň Kubišta říkal. Ještě štěstí, že nevelikou tu zásobu cizích slov, kterou si z vojny domů přinesl, zcela nezapomněl. Teď mu bylo každé slovíčko vhod.

„Člověk by ani nevěřil, co je nací ve světě!“ vykládal často své společnosti zámecké nebo dole

ve městě, a to velmi vážně a důstojně dodáváje zároveň, že když si člověk ví rady atd., z čehož vysvítalo, že on se s každým smluví.

„Ostatně při operaci poznáte hned, jakého kdo národu,“ vykládal dále; „znám to už z vojny a teď to pozoruju každý den. Co je Francouz, ten, když mu něco řezají neb zašívají, Pána Boha volá, Rusňák tatička a Čech — no, ten si na matku vzpomene a pořád křičí: „Má zlatá matičko!“

Kubištovi se leckdys jindy zasmáli a také si jej nabírali, ale teď teprve vyšlo na jevo, že to činili neprávem. Jaký to hodný, dobrý člověk! Od rána do noci vydržel mezi raněnými. Obsluhoval, bavil, vypravoval, pomáhal, ošetřoval: a to všecko rád a s chutí. Teď už se nikdy nemrzal na svou službu, teď, kdy opravdu se namáhal a pracoval do únavy, ani mu nepřipadlo, aby řekl: „Půjdu k excellenc pánu, aby mne přeložil —“

Doktor Polenský si Kubištu nemohl dosti nachváliti a když mu svou spokojenost na jevo dal, odvětil sluha: „Toť, stará vojna aby neměla ke kamarádům srdce! Však jsem v tom taky sám byl a vím, co to je, když člověk jako lazar na zemi a v blátě a v krvi leží. Tam na tureckých hranicích nebylo také pěkně. Ostatně, milostpane, abych se nedušoval, je mně tohle skoro milejší, nežli tam mezi knihami sedět jako za živa pochovaný, nepromluvit, nebo ty potvůrky tam ve sklenicích ošetřovat.“

Ale to neřekl, co si ještě myslí, jak se on doktoru diví a jak jej má teď ještě radši; jinde však toho nezamlčel:

„Vida toho našeho doktora! Myslíval jsem, že kdyby kartáč nebo granát vedle něho sletěl a se roztrhl, že se od toho lejstra neodvrátí — a tu máš — žádný vojenský doktor ho nepředělá!“

Když Kubišta těžce raněné vojáky, kteří mu byli svěřeni, jak náleží obsloužil, nešel do čeledníku, ale do velikého pokoje zámeckého ve druhém patře, kdež byli vojáci nejlehčeji ranění. Ti buď leželi, buď seděli, nebo přecházeli; po celý den bylo tu jako v oule. Hovor tu skoro ani neumlkal, a mraky dýmu tabákového neustále vznášely se ve výšinách podstropových. Byly tu dva stoly veliké, a kolem těch skoro od rána do večera a někdy také i do noci shromažďovala se nejpešnější společnost. Tu rakouský granátník v bílém kabátě se zahnutými šůsky rudě vyloženými, vedle něho polský hulán ve službách francouzských. Oba držíce hrst karet, svorně trumfovali a přebíjeli své protivníky, francouzského modrého voltizéra s rakouským bombardérem. Kolem nich stáli a nad hráči se klonili a shýbali tu ruský kozák s rukou zavázanou, vedle něho dlouhý francouzský karabinník, bez beranice, v modrém kabátci, tu rakouský zelený švališér, tam ruský pěšák, tam s hlavou zavázanou francouzský lancier v červené uniformě jako ráček.

Tak bylo u jednoho stolu a podobně u druhého, jen že tam snad poráželi se vojáci v jiné alianci. Karty je všechny pojily a kde obrázek mezinárodního pojidla toho nestačil, tu prsty a znamení všelijak vypomáhal. Často také Kubišta svými vědomostmi jazykovými na pomoc přispíval. Což tu bylo smíchu, chechtotu, různého, což výkřiků, klení i posuňků rozmanitých dle národností!

Kubišta se tu nejlépe bavil a sobě jako odpovídal. Tu byla jeho nejmilejší hodinka. Buď stál u stolu, buď zasedl mezi raněné krajany, a pak, když tabáček zažehli, nastalo rejdnění božím světem. Venku se chumelilo, ale Kubišta vodil mladší kamarády na turecké hranice a maje teď vděčnější posluchače, nežli v zámku a ve městě, vypravoval, jak

se měl státí bašetem tureckým a jinší divné a jiné příhody. Pak zase poslouchal, když druhové vypravovali o Italii, o Francouzích, o Napoleonovi — —

Ale jak se ozvaly zámecké hodiny, a nastala chvíle služby, vstal Kubišta a rozloučil se s milou společností, byt i byl v nejlepším. Nejdříve odebral se do prvního patra, kde v pokoji kulečnickovém leželo několik raněných důstojníkův. Obcházel jednu postel po druhé obsluhuje raněné ubožáky.

Tu byl vzduch čistý, bez dýmu tabákového a ticho tu panovalo, jež někdy jen sténání raněných přerušilo. Stěny pokoje dosti prostranného pokrývalo několik velikých obrazů, Nizozemčanem Huchtenburgem malovaných. Divně se tu teď vyjímalý. Na ložích ranění vojáci, a když oko nad nimi utkvělo, spatřilo na stěně na obrazech podobnou bídu. Na sta raněných i mrtvých tam leželo, a nad nimi roj a bouře rozzuřených a krvavých bitev, jež Eugen Savojský bojoval. Byly tu skoro všechny: Zenta, Turin, Malplaquet i Petrovaradin — jedna krvavější hroznější druhé.

Veliké obrazy ty nepodávaly snad nějakou jednotlivou epizodu těch bitev, nějaký attack nebo boj jezdecký, neb útok jednotlivého oddělení na nějakou pevnou posici nepřátelskou, ale spodobovaly celá krvavá dramata bitevní s veškerou jich rozháraností a divokou směsí. Div hlava se nezatočila z těch nesčíslných postav v nejrozmanitějších uniformách francouzských, císařských a tureckých.

Zvláštní byl pohled na obrazy ty nyní za dnů zimních, často pochmurných, kdy soumrak záhy nastával. Než i tu, když se v šero haliti počínaly, samy sebou tu tam věkem už potemnělé, vzdorovaly jednotlivé skupiny temnu, prorážojíce z něho světlými, pronikavými barvami. Nabývaly tak zvláštní výraz-

nosti. Oku pozorujícímu je upřeně zdálo se, jako by ti zápasící lidé i koně z obrazu vystupovali.

Kubišta mezi raněnými důstojníky uctivě mlčel. Čekal jen, až by naň ten neb onen zakýval, zavolal. Když nikdo sobě ničeho nepřál, stál někde za postelí, nebo usedl stranou a díval se ven nebo ještě raději na ty staré obrazy bitev. Když přešla jeho hodina, vstal, tiše ven se šoural a zamířil zrovna do druhého patra mezi kamarády. Tam bylo veseleji nežli mezi těmi pány.

Opět usedl na své místo na židli pod oknem. Ranění důstojníci byli dnes zvláště zamlklí. Několik jich spalo, ostatní nemluvili. Každý byl zabrán do svých myšlének. Kubišta neznal jich jména, než dobře věděl, jakého který důstojenství a jaké kdo povahy. Tu nedaleko jeho francouzský, mladý major, zamlklý, málomluvný, vedle francouzský poručík veselý, švitorný, naproti ruský rytmistr atd.

Kubišta seděl dlouho. Měl už dlouhou chvíli. Na celé řadě postelí proti němu nikdo se ani nehnul — jen tu vedle ten major se nějak nepokojně převracel. Brzo položil zavázanou hlavu tak, brzo tak — pak zase ležel nehnutě hledě před se někam upřeným zrakem — až pojednou se vztyčiv na Kubištu zakýval. Starý voják chvatně přistoupiv, poslouchal, co důstojník mu vykládá, než nerozuměl. Kdyby to bylo po turecku, to spíše. Major vida marně své úsilí, umkl a jen ukazoval před sebe na zeď, kde proti němu visela turecká bitva, na niž světlo padalo příznivěji než na kterýkoliv jiný obraz v tomto pokoji.

Kubišta z těch posuňků vyrozuměl jen tolik, že důstojník sobě přeje, aby ten obraz byl sňat a odnesen. Divný to nápad. Co mu překáží? A jak nyní sdělat ohromné to plátno?

Kubišta šel přímo k doktoru Polenskému, jenž bez meškání se odebral k loži francouzského majora.

„Pane doktore,“ začal důstojník, „prosím vás, zastřete ten obraz, nebo mne dejte někam jinam. Soužím se tu již dobrou hodinu. Vidíte — zrovna tam naproti na obraze — leží zabitý císařský voják na zemi roztažený, nohama ven z obrazu. Ten mně nedá pokoje —“

Doktor vyslovil své podivení nad tím.

„Ano, sám se divím,“ odvětil francouzský důstojník. „Viděl jsem větší, opravdovější hrůzy než ty tam namalované — a tady kus toho plátna — ten voják o samotě ležící hrozně mne rozčiluje. Ať lehnu tak nebo onak, všude ho vidím, všude se za mnou otočí, všude sklené své oči na mne upírá. Dráždí mne to. I když oči zavru, vidím zsinanou jeho tvář a ztrnulý zrak —“

„To působí rána, choroba, pane majore.“

„Ano, věřím, ale co platno, velmi mne to rozčiluje. Teď mám pokoj, ale až odejdete. Dnes nebudu spát, vím to — dejte mne, prosím, jinam. Ten obraz — nechci — aby mne po celou noc soužil —“

Doktor Polenský, jenž za této řeči chopil se majorovy ruky, aby ohledal tepnu, rozhlédl se pokojem a na okamžik přemýšlel. Pak promluvil:

„Všude plno, pane majore, není možná nějakých změn.“

„Ale já vám tu nezůstanu, vidíte ho — toho chlapa —“

„Myslím jen v ložích změnu. Libo-li, dám vás do jiného pokoje přenést, jen že není tak příjemný jako tento.“

„Jen rychle, rychle!“ žádal prudce major.

Za chvíli odnášel Kubišta ještě s jedním sluhou francouzského majora do jiného pokoje, jenž dosud

byl volný. Kubišta se dověděl od doktora Polenského příčinu té změny a nemohl se již dočkat té chvíle, až by směl odejít. Těšil se na hořejší pokoj, na kamarády vojenské, jímž by přinesl novinu. Než tentokrát se mu nezvedlo. Sotva že raněného uložili, přistopil doktor Polenský ke Kubištovi a řekl mu, aby dnes mimořádně zůstal déle u toho majora, kterého je nutno hlídati. Kubišta ani nehlesl, zůstal, ale tentokrát dost nerad; nepotěšil ho doktor ani tím, že mu to zítra vynahradí.

Pokoj, v němž teď ležel francouzský major sám jediný, byl menší než kulečnickový, také tmavší, a vyhlídka odtud chudší. Stěny byly zvláště ozdobeny. Jako jeden z předků panujícího hraběte vrátiv se z vojny dal namalovati sobě bitvy Eugenia Savojského, po jehož boku sloužil, tak otec hraběte Josefa, zřídív na panství svém štít, dal zpodobiti několik nejkrásnějších hřebců z něho, svých miláčků, skoro v živctní velikosti. Tu visely obrazy ušlechtilých koňů, vrance, hnědáka, straky a j. a všichni vzácného plemene, lepšího těla, štíhlých nohou a mohutných, lířivnatých krkův.

Doktor Polenský odešel, a Kubišta, usednuv do rohu se zamyslíl. Chvílemi pohlédl na raněného, jenž patrně ani tu žádného klidu nadošel. Převracel se, hlavu překládal, až pak pojednou utišiv se, ležel jako bez vlády. Kubišta už jednou o něm s kamarády nahoře mluvil. Bylo to, když mu vypravovali, jaké má Napoleon generály a maršály, že mnozí z nich jsou ze sprostého rodu, bývalí tovaryši, že od piky až na generály to dovedli, a ne snad za hrůzu let, ale za krátkou jen dobu. Tenkrát Kubišta, který jen samé staré generály byl vidal, řekl:

„Nevěřil bych vám to, ale dole máme majora, a tomu je tak třicet let, nebo něco málo přes ně —

klouče ještě na majora — a přece opravdivý major. A hezký člověk! Škoda by ho bylo, kdyby ho kulka smetla. nebo kdyby nám ho ze zámku na marách vynesli. To snad si ho Napoleon pro parádu udělal majorem. A přece — kde by vzal tu ránu — jistě se v bitvě dobře oháněl.“

„Nezemře-li,“ řekl na to jeden voják ve francouzské službě, „bude ten major jistě generálem. — Zním ho. Měl jsem ho. To je officír! Jako lev v ohni a na vojáky hůdný. Ten bude generálem.“

Kubišta si na ta slova vzpomněl a pomyslel:

„Ubožák, to je chyba, že se chytá taková fantas. Byl by generálem. A proč by nebyl, když tovaryši — a tohle je jistě studovaný člověk z panského rodu. Hle, hle, jak ho rozpaluje, jak červená — a ta červenost —“

Zapomněv na kamarády a hodinku zábavy vstal a zvolna a tiše kráčel k loži raněného — —

Zatím už nastal soumrak. Doktor Polenský odbyv sobě odpolední prohlídku odebral se do knihovny, aby si pohověl, odpočinul, to jest aby se dal do svých zalíbených knih. Teď za celý téměř den sem nevšedil. Proto se na večerní chvíle tyto velmi těšil. Rozžehnuv světlo usedl do křesla nedaleko krbu a jal se psáti. Podával nejdříve stručnou zprávu hraběti na „zámeček“, kam pravidelně ze zámku posel docházel.

Hrabě již jednou sám přijel podívat se na nemocnici. Tenkrát se ho také doktor zeptal na dámy.

„Chtěly se mnou,“ odvětil hrabě, „ale jsem teď rád, že jsem jich nevzal. Ta smutná podívaná tu pro ně není — a co by měly v městě?“

Co doktor Polenský se na dámy ptal, myslil hlavně na slečnu Athemarovou. Byl by jí tuze přál, aby s některými krajany svými mohla si tu promlu-

vili. Dopsav hraběti, začal také list své mladé přítelkyni. Podával jí zprávu o návštěvě hraběcí, pak o tom, co hrabě řekl.

„Nezbývá, než abyste panu hraběti přímo řekla a požádala ho. Krajanů vašich je tu mnoho z rozmanitých končin vaší krásné vlasti, pokud jsem mohl vyzvěděti. Než podrobností na tu chvíli nelze mi podati. Práce je tolik, že musíme se činit, abychom raněným a nemocným poskytli patřičného nutného ošetření. Protož přijedte sama, ctěná má přítelkyně. Prokážete i mně tím nemalý —“

Doktor ustanul. Zasluchl v předsíni kvapně, těžké kroky; do pokoje vstoupil Kubišta, nad obyčej vzrušený.

„Pane doktore,“ začal beze všeho, „pojdte nahoru — s tím majorem je zle.“

Doktor ihned vstal a bez meškání bral se za sluhou, jenž mu cestou podával náležitá vysvětlení. Když doktor Polenský otevřel dvěře pokoje, v němž raněný Francouz ležel, stanul překvapen na prahu. Svíčka, v rohu na stolku stojící, ozařovala pokoj ne dosti jasně, tak že některé koně na obrazích bylo viděti jenom v zásvitu. Ale jasnější zář padala na lože, na němž ležel francouzský major. Pokryvka byla prudce odhozena, dva polštáře ležely na zemi. Mladý důstojník házel prudce rukama a něco vykřikoval. Byl velice rozčilen. Oči mu planuly divným, chorobným ohněm, a jak prudce rukama rozkládal, potřásaly se mu kolem čela a nad spánky kučery jeho pěkných, černých vlasů. Právě, když doktor Polenský s Kubištou vstoupil, obrácen byl mladý důstojník ku protější stěně a volal:

„Také ty? Vidíte toho vrance, také z obrazu sestupuje — zvolna — nuže hop — skok — již je dole — ha! — jak se vzepjal — stůj, boštel

Hoj, Mathieu, strhni ho — a nikdo tu — jen ti koně. Kdo je pustil? Všichni dolů seskákali — tam také ta straka. Ej, jak se honí, jako v jízdárně. Pozor — nedupejte tak. Jdou na mne. Mathieu, zažeň je, vidíš, jak se vzpínají! A tenhle krk natahuje a mne očmuchává — a ten vraník jako očima blýská, hahoj!“ —

Mladý major prudce sebou trhl, jako by se po koni rozehnal, a sklesl na ťože.

Kubišta stál vedle doktora hledě upřeným zrakem na nebohého nemocného. Co mluvil v horečce, nerozuměl, ale starý voják domýšlel se, že to cosi hrozného. Když mu doktor stručně naznačil, o čem nemocný blouzní, řekl: „Inu, to není nic příjemného, míti v pokoji kolem postele několik divokých koní. Jsem kavalérista a spával jsem u koní — ale takovéhle — no, a co uděláme, pane doktore? Teď na noc obrazy sklidit, to nejde, ani zadělati — a stěhovat se — ale kam? Všude plno, leda pokoje excellenc-pána —“

„Nebylo by nic platno. Ale rád bych majorovi ulevil. Zatím objednáám hlídače na noc.“

„A to by bylo, pane doktore! Nač jednat? Já tu zůstanu.“

VI.

Jak hrabě ustanovil, přicházel posel častěji ze zámku do osamělého zámečku, přinášeje noviny a zprávy, jejichž hlavním redaktorem byl doktor Polenský. Tím nabývala slečna Athemarová vědomosti o svých krajanech raněných a nemocných; ale to jí nedostačovalo. Nejraději byla by se na zámek sama vypravila, aby je spatřit a s nimi promluvit mohla. Čekala, že snad hrabě sám vycházkou ji a komtessu

dá do města zavéztí. Hrabě skutečně si jednoho dne do města vyjel, ale sám, nikoho s sebou nepozvav. Byla velice sklamána. Umínila si, že sama požádá, by směla se na zámek podívati.

Smutný, zimní den, kterého se hrabě do města vypravil, byl všech delší a nudnější. Mladá Francouzka čekala netrpělivě, až se hrabě navrátí, až bude vypravovati. Zpráva jeho z vlastního názoru bude jiná, zevrubnější, nežli noviny a zprávy poslovy.

„Chtěl jsem vás ráno s sebou vzítí,“ povídal hrabě, když navrátiv se seděl večer s dámami a s vychovatelem v loveckém pokoji. „A dobře, že jsem vás nevzal. — Ve městě nic není, žádného pohodlí — a v zámku! — Ani byste ho nepoznali. Byl by to těžký pohled pro vás,“ dodal, obrátiv se k dceři své a její společnosti.

Zdálo se, že nemá ani valné chuti, aby o nebohých hostech svých na zámku vypravoval. Ale o mladém, sličném majorovi francouzském přece pověděl. Vypravoval, jak v horečce ranné pronásledovaly jej osoby z obrazů bitev Eugenových, i podobizny koňův, jak doktor Polenský majora pak i odtud dal přenéstí.

„Víte.li, slečno, že do vašeho pokoje?“ dodal hrabě. „Nebylo jiného zbytí. Všude je plno, a doktor chtěl důstojníka umístit v osamělém a tichém pokoji. Doktor myslí, že se zajisté nebudete hněvat a že ráda pohostíte nebohého krajana —“

Když se do svého pokoje ubírala, potkala na chodbě hraběcího kočího, jenž vylouvaje se, že zapomněl, podával jí psaníčko. Vstoupivši do pokoje ihned je přečetla.

Bylo od doktora Polenského a velmi krátké. — „Ctěná přítelkyně! Nehněvejte se, prosím, že dosud nezaslal jsem Vám zevrubnější zprávy, jak jsem byl

slíbil. Stane se tak co nevidět. Přesvědčíte se, že jsem na Vás myslil a pamatoval.“

To bylo vše. Proč píše: „Přesvědčíte se, že jsem na Vás myslil a pamatoval?“

Toho večera dlouho neusnula. Noviny z města, líčení hraběcí vzrušilo jí mysl tak, že nemohla oči zamhouřiti. Kdo je asi ten její host, jenž v bolestech odpočívá v tom pokoji, kdež i ona prožila nejednu smutnou a tesknou chvíli?

*

*

*

Příští neděle odpoledne vyjel si hrabě se svou rodinou na procházku. Slečna Athemarová zůstala doma. Uzavřevši se ve svém pokoji, zasedla před malířský stojan a jala se malovati na obraze chystaném do farního kostela. Za chvíli vyňala ze skříně malířskou mapu, plnou kreseb a skizz akvarelových, a jala se v ní hledati. Ještě neskončila, a již kvapně mapu odložila. Zavznětlé venku hlas zvonců, jiný než při hraběcích saních. Někdo cizí přijel! To bylo v této samotě důležitou událostí.

Slečna Athemarová přistoupivši kvapně k oknu, zahlédla sáně zarazivší přede vchodem a z nich a z velikého, kosmatého kožichu vylupoval se — doktor Polenský.

Slečna se již na čas tak nepotěšila jako této chvíle. Toho rozmilého, dobrého přítele! Přijel jistě schválně, jistě kvůli ní, aby slovu svému dostal. Vyšla mu vstříc. Na chodbě, u schodů se setkali. — Stiskl jí obě ruce a bylo patrné, že má radost z toho shledání. Pohlédl na slečnu tak, že ten laskavý pohled, plný soucitu ji až překvapil.

„Jsem rád, že hrabě není doma. Přijel jsem za vámi —“ pravil doktor, vstoupiv do jejího pokoje.

Vyptával se, jak se jí tu líbí, jak čas jí tu ubíhá; za řeči vstal, postavil se před stojan a pohlížel na nedokončený obraz.

Pohled ten jej patrně velmi překvapil, tak že si toho slečna povšimla.

„Nelíbí se vám, pane doktore?“

„Líbí, líbí, ale divím se,“ zvolna doktor odpovídal, „jak rychle pracujete. Za těch několik dní takřka, a téměř už celý,“ a znovu zadíval se na obraz, spodobující sv. Ludvíka v hávu královském. Dnes umělecká záliba doktorova slečnu Athemarovou překvapovala. Bylo by jí skoro milejší, kdyby již začal vypravovati o krajanech na zámku.

„Zvláště jste jej pojala“ začal opět Polenský, od obrazu se obrátiv. „Mladistvě krásný muž. Jaká to ušlechtilá hlava!“

Zpozoroval, že lehounký nach zbarvil její lice.

„Malovala jsem upřímně, s láskou. Ale již, pane doktore — promiňte, že —“

„Vím, čeho si přejete. Co jsem přinesl, není-li pravda — oh z nemocnice málo veselých novin. Než celkem se nám dobře daří. Většina vojáků, tedy i vašich krajanů, se uzdraví. Hrabě vám jistě vypravoval. Já pak, pokud bylo lze, s nemocnými rozmlouval a vyptával se pro vás. Máte tam krajany ze všech končin Francie. Ten raněný major — pověděl tam, slečno, hrabě —“

„Ano, je v mém pokoji.“

„Ano ten — milý muž — Bretoněc. To také hrabě pověděl, jak v ranné horečce obrazy bitev a koní ho děsily? Ale jak byl přenesen do vašeho pokoje, horečka polevila —“

„Je mu již tedy lépe?“

„Je, a zvláštní je to, že jako před tím obrazy ho děsily, tak obraz nyní, zdá se, jej konejší. Jedna vaše malba, slečno, velice se mu líbí.“

Doktor se zamlčel a pohlédl na slečnu tak, jako prve při vítání. Francouzka byla velmi překvapena.

„Která?“ optala se.

„Visí nad ložem; ten neveliký akvarel — nějaká bretoňská krajina —“

Slečna divíc se nepromluvila; hleděla jen na doktora jako by čekajíc, co dále poví. I vypravoval:

„Je to věru zvláštní, jakou měl prudkou horečku rannou, ten váš krajan, to hrabě vypravoval. Má ránu na hlavě a u oka. Jak jsme jej přenesli do vašeho pokoje, počalo jeho vzrušení pomalu slábnout, až horečka celkem pominula a nabyl opět klidnější mysli. Tu jednoho rána vstoupím k němu do pokoje a zahlédnu, že hledí na nějaký obrázek.

„Musil jsem mu jej se stěny sdělati,“ povídá Kubišta, jenž majora věrně opatruje. „Dívá se na něj už hezkou chvíli a pořád se mne něco vyptával. Když mu však nerozumím.“ Jakmile major mne spatřil, položil obrázek kvapně na pokrývku a hned se mne vyptával. Bylo zřejmo, že činí tak dychtivě a že jistě na mne čekal netrpělivě.“ Doktor vypravoval zvolna a klidně. Dobře si však všímal, jak slečna napjatě, ne bez rozčilení poslouchá. Bezděky povzdechнув pokračoval:

„První majorova otázka byla, kdo ten akvarel maloval. Pověděl jsem vaše jméno. Neznal ho, ale mnoho se na vás vyptával. Jen jedno mu bylo podivno. Zdálo se mi, že nevěřil, jako by slečna Athemarová ten akvarel malovala. Ptal se mne dvakráte, vím-li na jisto, že ten obrázek pochází z vašeho štětce. „Jsem z té krajiny, znám ji tuze dobře,“ pravil, „pochopíte, že ten obrázek mne tu, v daleké ci-

zině, neobyčejně dojal.' A děkoval mně, že jsem ho v tomto pokoji uložil, kdež mu je mnohem veselěji a příjemněji. 'Mám tu kousek domova,' dodal s úsměvem a pohlédl na váš obrázek. Pak se opět na vás vyptával, jste-li z té krajiny, a podobně. To jistě má krajanka, nebo ten obrázek od někoho dostala — ó rád bych s ní promluvil. Je-li možná, pane doktore —“

Polenský se zamlčel. Na líci mladé Francouzky bylo pozorovati, že vypravování doktorovo ji rozechvívá. Doktor dobře znal duševní její sílu a proto domníval se, že jistě je neobyčejně vzrušena, když není s to, aby pohnutí svého utajila.

Zdálo se, že se chce na něco otázati, že však slova jí vážnou, jako by jí nemohla se rtů splynouti.

Doktor Polenský vstal.

„Přála byste si, ctěná přítelkyně, s majorem promluvíti? Jeť zajisté váš krajan — tak domnívám se —“ A než odpověděla, ukázal na obraz a pravil:

„Zpozorovala jste prve zajisté, že mne velice překvapil. Teď mohu povědět, proč. Ten svatý váš Ludvík je neobyčejně podoběn mladému majorovi.“

Francouzka, která doktorovi se blížila, stanula náhle jako ohromena. Zbledla a upírala oči své plné úžasu na starého přítele. Doktor chopil se její ruky. Cítil, že se třese. „Upokojte se — tuším —“

„Jak se jmenuje?“ promluvila kvapně slečna, temnějším hlasem. To byla otázka, která již prve na rtech se jí chvěla.

„Ronsin — Pavel —“

Kolena se jí zachvěla. Nemohla ani promluvíti. Jen slabý, temný výkřik její ozval se tichou komnatou. Pak se chvatně rozhodla:

„Pojedu s vámi. Musíte čekat na hraběte? Pojedete brzo?“

„Nevěděl jsem nic, milá slečno, ale tušil. Již tenkrát ve zbrojnici byl jsem přesvědčen, že někoho milého máte v císařské armádě. Pak ta událost s obrázkem. Nerozuměl jsem tomu, bylo mně to však nápadno a proto vypravil jsem se schválně k vám, tuše, že to něco důležitého. Ten obraz tu utvrdil mne v tom domnění. Chcete-li, můžeme jeti. Hraběti napíšu několik řádek.“

Slečna Athemarová neměla už žádného stání. Kvapila velmi a připravila se na cestu za okamžik. Zatím doktor napsal hraběti lístek, ve kterém se omlouval, že odváží slečnu Athemarovou, a udával příčinu. Něco určitějšího nemohl udati. Mluvil jen o slečnině krajanovi. Sám však tušil, že vroucnější páska je poutá nežli společná láska k domovině.

Tušil, byl přesvědčen a — litoval slečnu, vzpomínaje na raněného důstojníka. —

Hrabě byl nemálo překvapen, když mu komorník ohlašoval, že tu byl doktor Polenský, jenž se tu dlouho neomeškal, a že s ním odjela slečna Athemarová. Těch několik řádků jemu zanechaných podávalo jen skrovného světla. Toť zajisté něco neobyčejného, že povážlivý doktor tak jednal. —

Zimní den pohasl a šero sklánělo se na pustou zasněženou krajinu. Kolem bylo ticho a smutno. Polní osamělou cestou uháněly za soumraku sáně. Zvonce koní bystře běžících ozývaly se tu jasněji, tu zamlženěji studeným vzduchem. Koně bystře běželi, ale slečně Athemarové sedící po boku doktorově zdálo se, že cesty jen pomalu ubývá. Chvěla se očekáváním, nejistotou. Jaké nejistoty? Je to on! Poznal obrázek, nechtěl věriti, že jej malovala Athemarová,

které neznal, a doktor poznal jej na jejím obraze. Je to on! Ó Bože! Jak se to s ním shledál —

A také starost a strach ji napadaly. Ptala se na jeho ránu. Doktor ji konejšil, že není nebezpečná. „Jen to je chyba, že blízko oka. Proto jsem majora žádal, aby se šetřil a zraku nenamáhal. Ale když mne dost neposlouchal a na váš obrázek velmi často a dlouho patřil, dal jsem akvarel odnésti.“

Doktor zaslechl, jak přítelkyně jeho z hluboka povzdechla. —

Sáně prudko stranou se svezly — vyjely na hlavní silnici a rychleji ujížděly k městu.

VII.

Kubišta měl teď mnohem snazší práci. Doktor ustanovil mu, aby ošetřoval jen mladého majora francouzského. Jinakých služeb nevyžadoval na starém dragonovi, jenž se divil, že Polenský na tom důstojníkovi dává si tak záležiti.

Rozsvítiv lampu, jejíž zář stínídem stlumil, usedl do koutku a jal se podřimovati. Major spal. Sotva že však klímající hlava Kubištova několikráte bradou o prsa zavadila, ozvaly se venku kroky. Starý voják probrav se, spatřil doktora Polenského, jenž ve dveřích se zastavil. Ptal se na raněného. Vyslechnuv Kubištvu odpověď, obrátil se zpět a s někým tiše mluvil. Pak vstoupil do pokoje a za ním — slečna Athemarová.

Kubišta vyvaloval oči. Co tu chce? Viděl, ana tiše do svého pokoje vkročivši, dychtivě po loži se obrací. A rázem stanula. Doktor pozoroval, jak sebou trhla, jak křečovitě se jí ruce sevřely. Třesouc se hleděla na raněného. Mladý důstojník klidně spal.

Zpod bílého obvazku, jenž zakrýval mu půl hlavy i levé oko, splývaly hojné, černé kadeře na bílou podušku. Ušlechtilý, mužně sličný obličej byl bled a bledostí svou i stopou utrpení v něm se zračící dojímal velmi. Ruce spočívaly na příkrývce a pod nimi bylo viděti obrázek — akvarel jeho krajanky. Usnul s ním jako dítě.

Doktor se chtěl Kubišty tiše otázati, proč raněnému dával obrázek, v tom však zpozoroval, jak přítelkyně jeho zakryla si rukama obličej, jak sličná hlava potřásla se jí tichým, ale usedavým pláčem.

Zná ho! Snad bratr, ženich nebo příbuzný? Za jízdy ze zámečku v nejistotě své a v rozechvění nic doktorovi nepověděla. Vida prudké její pohnutí, prosil ji mírně, aby zase odešla, že by raněný snad se probudil, a náhlé shledání že by mu zajisté valně neprospělo.

Francouzka obrátila tvář svou po doktorovi. Slzy jí dosud řinuly po lících, ale již se usmála.

„Už nebudu plakat, nevzbudím ho — vidíte, už se pamatuji — ale prosím vás, pro Bůh, nechte mne tu — připravte ho — já usednu tam v koutečku, aby mne hned nespátl — a počkám —“

„Snad bude spáti celou noc. Jste velmi unavena —“

„Nejsem, nejsem, nechte mne tu, prosím vás —“

„A pak —“

„A pak se to nesluší, chcete říci. Ó ne — já mohu, smím, já musím tu zůstat — jsem jeho žena! Pavel je můj muž!“ —

Doktor úžasem ani nepromluvil. Major její muž! Slečna Athemarová! Co se tu stalo?! —

Pokynul Kubištovi, aby odešel, že dnes už ho nebude třeba. „Slečna Athemarová“ majíc ruce sepjaty, hleděla zas upřeně zarosenýma očima na man-

žela, s kterým tak z nenadání po tak dlouhé době se shledala.

Doktor Polenský, ač jej všecko to, co byl toho odpůldne a té chvíle zvlášť viděl a slyšel, neobyčejně překvapilo a jemu záhadou bylo, neptal se přítelkyně své aniž žádal o vysvětlenou. Šetře její citů neusiloval také, aby odešla, jen tolik sobě vyžádal a ohledem na nemocného doložil, aby zůstala ve vedlejším pokojíku, odkudž nemocného dobře vidět a k němu, jakmile by se probudil a byl připraven, přijít mohla.

Proto také umínil si doktor, že dnes u nemocného zůstane sám. Dav Kubištovi některé příkazy na příští den, navrátil se k raněnému majorovi, jenž pořád spal pokojně; doktor jak byl, spustil se unaven do křesla. Přítelkyně jeho seděla na pohovce ve vedlejším pokojíku. Pozoroval, že jakmile se jen něco hnulo a nepatrný šumot se ozval, sebou trhla a vstáti chtěla. Bylo mu jí líto. Té ubohé ženy! Nemohl si ještě ani dobře pomyslit, že by ženou byla. Jaký osud rozvedl ji od muže? Jistě neopustila ho z ne-lásky. Miluje ho vroucně, z té duše — to zjevila chvíle shledání. Snad on ji zapudil, snad on sám s ní se rozloučil? Proč však pouhý obrázek její ho tak těšil, proč i přes záповěď dnes dal si jej přinést? Proč tak horlivě, dychtivě po své krajance se vyptával? Jména „Athemar“ neznal. Patrně je nepravé. Ale proč přítelkyně se za svobodnou vydávala, proč dala si nepravé jméno?

Což tu otázek a žádných odpovědí! Z toho temna vysvítal jenom jediný paprsek. Doktor pochopoval, proč přítelkyně jeho bývala tak smutna, proč se o samotě jsouc oddávala tesknému myšlení i tajnému pláči.

Všechnen ruch na chodbách umkl, po veškerém zámku hluboké ticho. Nastala noc klidná a temná.

Letitý doktor unaven dojmy a odpolední jízdou, neubráníl se spánku, jenž lichotně mu víčka svíral. Starostný přítel usnul a spal tvrdě a neslyšel, že ve vedlejším pokoji ozval se lehký krok a nespátřil mladé Francouzky, jež stanula v otevřených dveřích, spojujících oba pokoje. Tlumená zář lampy slabě jen osvětlovala lože raněného důstojníka, kdežto na ni vrhala plnější světlo. Byla ubledlá. Chvilku stála jako by váhající, pak lehounkým krokem jako zjev nějaký brala se kolem dřímajícího doktora k loži raněného. Stanula a zase hleděla chvíli na něj jako prve, ale již se nerozplakala. Hle, již se sklání k nemocnému a lehounce, jako jen dechu zavanutím, dotekla se rty jeho černých kadeří. Nehnul sebou. Spí tiše a netuší ani, že se nad ním sklání mladá jeho žena, chvějící se obavou i radostí, neví, že líbá jeho kadeře a teď že políbila jeho ruku, jež spočívá na milém obrázku.

Neměl se na něj dívat, doktor mu zakázal, a přece si ho vyžádal. To ji blažilo. Viděla, že na ni nezapomněl, že s potěšením a s láskou hleděl na její malbu, spodobující ono místo drahé otčiny, kde tolik milých chvil zažili.

Jako kouzlem nějakým vystoupilo před ní: Brunátné, pusté vřesoviště, z jehož hustého podrostu vystupují vysoké balvany složené v podobě obrovského stolu či oltáře, památník dávno minulých věků, galský dolmen. Kolem něho do kruhu rozestaveno několik menších, hrubých a netesaných skal. Posvátné to někdy místo, nad nímž před věky šuměly rozložené koruny starých dubův. S haluzí jejich za lunojasných nocí kněží pohanští zlatým srpem žali čarovné jmelí, ve stínu jejich zvučely zpěvy a věštby druidské.

Tajemné, osamělé místo, jehož prostý Bretoněc v pověřivé bázni se straní, jakož před věky galský

jeho předek nohou dotknouti se neodvážil, nemělo žádných hrůz a přístrachů mladé dívce. Ráda sem zacházela v létě i za jasných, slunečných dnů v jeseni a sedíc ve stínu omšného dolmenu nebo na skále, kreslila i snění se oddávala, pozorujíc v zamýšlení vše kolem: drobnokvětý vřes, nesměrné moдро nebes, pásma dalekých hor i bližší tmavé pruhy rozlehlých lesů, chvat mrakův i let větru širým vřesovištěm.

Tu v tom zalíbeném koutečku seznala Pavla. Zjevil se jí tu v mladické síle a spanilosti jako rytíř z družiny Artušovy, dobrodruživší někdy v bájeplném Brezillianu, tmavém hvozdu, jehož širý hřbet nejednou od dolmenu snivě pozorovala.

Všecky tyto blahé vzpomínky na jasné ony dny vzbudil v duši mladé ženy neveliký ten obrázek, který sobě před lety, v plném ještě blahu, namalovala a pak na památku i do exilia s sebou vzala.

Usedla tiše u hlav raněného svého muže; hleděla naň a starostně jej pozorovala. V tu chvíli zapomněla, že je daleko v cizině — připadaloť jí jako by byla v domově u svého krbu. Jí samé bylo leccos záhadno, ale jedné jistoty, jak myslila, přece nabyla; že ji manžel její nepřestal milovat. A to jí bylo nade vše, proto mu již hned, jak ho spatřila, ba jak o něm zaslechla, odpustila, co jí hoře způsobil. Co a jak bude dále, v tu chvíli neuvažovala; ji rozechvívala jen blahá jistota, že našla, že má svého Pavla. —

Když se doktor ze spaní probрал, podivil se, když u hlav raněného spatřil „slečnu Athemarovu“. Byla jako dobrá vila nad nemocným ochranně se sklánějící. Spatřivši, že doktor se probudil, kynula mu a zašeptala usmívajíc se, aby jen dále spal, a nestrachoval se, ona že nemocného nezбудí. Než doktor již oka nezamhouřil. —

Dlouhá, zimní noc konečně vzdala se své vlády. Počalo svítati a jasný, jiskrný zimní den se ohlašoval. Ranní zoře hleděla do oken. V tu chvíli, kdy pokoj vyjasnil se zlatorůžovou září, probudil se raněný major. Zdálo se mu, že tou jasnou záplavou světla mihla se libá postava, jako anděl od lože odstoupivší. Netušil, že ta, jež jako dozvukem živého snu se mu zdála, stojí opodál v koutku, že oka od lože jeho neodvracejíc s tlukoucím srdcem naslouchá a čeká, že se chvěje.

Doktor Polenský přistoupil k mladému majorovi. Začal znenáhla, vytýkal mu mírně, že se nešetří, a tak od akvarelu řeč dále sunul, až mu pověděl, že dáma ta, která obrázek malovala, je tu, že to není slečna Athemarová, nýbrž jeho —

„Kde je, kde?“ zvolal major a vztýčil se kvapně na loži. Opodál se ozval tichý pláč — a již ji zahlédl, poznal. Mžíkem byla u jeho lože. Doktor takého pohnutí nikdy neviděl. Mladý důstojník vášnivě ji objal, celoval jí, vlasy, čelo, líce, pohnutým hlasem, slovy přerývanými ji vítal, odprošoval, ptal se, hněvá-li se, děkoval jí a zase laskal.

Dojatému doktorovi namanula se v ten okamžik zas otázka: „Proč se rozešli, když se tak milují?“

VIII.

Kubišta ještě toho večera vypravoval svým kamarádům vojanským i dole v čeledníku, co v pokoji raněného majora spatřil. Všem to bylo záhadno.

Záhada ani příštího dne se nevyjasnila. Naopak. Kubištovi v obsluhování raněného majora valně uleveno. Zastávala jej teď slečna Athemarová — komtesina společnice, a to bylo jemu a všem na nejvýše

podivno. Tušili, že to nějaké příbuzenstvo nebo nějaká známost, více však nemohli vypátrat, ač Kubišta dal se jako přední stráž na výzvědy. Než doktor nepověděl a tak starý dragon vrátil se s nepořízenou.

Slečna Athemarová, teď paní Ronsinová, zůstala u svého muže a neodešla, ač ji sám vyzýval a prosil, aby šla si odpočinout.

Odpoledne, kdy doktor Polenský seděl ve svém pokojíku, vstoupila z nenadání k němu. Byla bledší, ale ve vyjasněných očích a v celé tváři jevílo se blahé upokojení. Usedla vedle starého přítele svého.

„Co dělá raněný?“ ptal se doktor.

„Usnul teď —“

„I vy byste si měla odpočinout. Jste unavena.“

„Ó nikoliv, je mi dobře. Jen mne nechte a popřejte mi, prosím vás, chvílku.“ Děkovala mu srdečně, pohnutě, že se raněného tak ujal a o něj tak přelaskavě staral. Pak dořála:

„A nyní jest mou povinností, abych vám vše vysvětlila. Byla jsem o vašem přátelství dříve tak přesvědčena jako dnes, a byla bych se vám již tenkrát s osudem svým svěřila, neměla jsem však dost síly. Viděl jste mne plakati, tušil jste, že jsem nešťastna. Ó byla jsem, a velmi! Myslíla jsem, že — oh — dobře, že ten čas už minul! Jsem vdána a vydávala jsem se za svobodnou, i nepravým jménem jsem vás všechny klamala. Doufám, že mně vy i hrabě odpustíte.“

Nachýlila hlavu, jako by se rozpomínala. Pak vztyčivši ji, jala se vypravovati:

„Otec můj býval královským důstojníkem. Matka má, rodu šlechtického, vášnivě sobě jej zamilovavši, neodmítla ho, když žádal o její ruku. Provдалa se za něj přes všecken odpor svých příbuzných. Zanevřeli na ni a nehlásili se k ní. Matka má však

proto byla šťastna; nesklamalať se ve svém milovaném muži. Narodila jsem se na jihu francouzském, dětská léta strávila jsem v luzném Provençalsku. Matka sama mne vyučovala a řídila mé vychování. Jí především za své vzdělání děkuji.

Na krátký čas byli jsme také v Paříži. Odtud zavezla mne matka jednou do malého Trianonu a známostí svou vymohla si vstup do parku. Tam, jak jsem už vypravovala, spatřila jsem, ukryta za houštinou, královnu Marii Antoinettu. V Paříži došla nás zpráva, že jedna z tet umírajíc vzpomněla si na vyděděnou, zavrženou dceru své sestry, a odkázala jí jeden ze svých statkův. Žili jsme až dosud skromně, někdy až nuzně. Nyní nabyla matka netušeně značnějšího jmění a přiměla otce, jenž v ten čas začal postonávat, že vzdal se svého důstojenství. Stal se hospodářem.

Odebrali jsme se z Paříže do Bretoňska, kdež bylo to zděděné panstvíčko. S počátku se nám v hornaté, místem až divoké krajině, v osamělém zámečku stojícím nad srázem valně stýskalo. Já však brzo se smířila a zalíbila sobě nový domov. Nastaly mně dnové blahé volnosti a bezstarostnosti. Matka, jako prve, mne vyučovala; ale dlouho neužila klidných a světlejších dní. Zemřela za pět let. To bylo první mé neštěstí. Otec, maje jenom mne, miloval mne nade všechno. Domlouvali mu, aby mne dal někam do ústavu.

„Má Lucie tolik umí, čemu by se v ústavu naučila. Nechci a nemohu se s ní rozloučiti,“ říkával. Toto bylo to nejhlavnější.

Tou dobou nastaly již nepokoje v Paříži. V našem zákoutí horském však obecného ruchu sotva bylo poznati. Bloudila jsem a toulala se bezpečně nejbližším okolím jako prve. Všude mne znali. Měli

mě rádi, protože otec byl na své poddané laskav. Ráda jsem ty procházky o samotě konala. Kreslila jsem nebo jen pozorovala. Domlouvali otci, aby mne tak samotnu nenechával. Usmál se vždy a říkal: „Však ona mně Lucie nezdiví,“

Nejzamilovanější místečko mé bylo asi půl hodiny za zámkem — na planině, kde ze vřesoviště trčely omšené balvany pohanského dolmenu. Je to ono místečko —“

„Na akvarelu —“

„Ano. Tam jsem také poznala svého muže.“

Mladá paní se na okamžik zamlčela.

„Zmýlil si cestu a zabloudil vřesovištěm, až se dostal k dolmenu. Spatřiv mne, byl překvapen V tom místě samotné dívky se nenadál. Dal se do řeči se mnou a pozdržel se tu značnou chvíli. Ani on ani já jsme si toho nevšimli. Zjev jeho dojal mou mysl velice hned na první spatření. Nemohla jsem na něj zapomenouti. Když jsem přišla po druhé k dolmenu, již tam čekal. Já se zaradovala a pak — již rozumíte — scházeli jsme se tam častěji. Zamilovala jsem si ho — vášnivě, nevýslovně. Pavel mne také miloval.“

To bylo zrovna v ten čas, když bouře z Paříže rozšířila se veškerou Francií. Revoluce měnila všecko od kořene. Jen naše Bretoňsko nechtělo novot a věrno králi a víře své, chápalo se i zbraně, aby staré zřízení obhájilo. Však jste o tom četl. Ale kdo těch hrůz neviděl a nezkusil, nepředstaví sobě, jak vlastní krajané proti sobě jako líté šelmy se rozzuří. V nedaleké vesnici v okolí našeho zámečku zastřelili kněze na kazatelnicí proto, že republice přísahal, jinde zas mučili a vyháněli ty, kteří přísahati nechtěli.

Můj otec byl royalista z té duše, nenáviděl všech novot a zatracoval republiku. I já byla v témže

duchu vychována a vedena — a Pavel byl republikán. Blouznil a horoval o republice, o novém životě všeho lidstva, o zlaté době rovnosti a volnosti. Mluvil nadšeně, výmluvně o tom, když jsme se u dolmenu sešli, a já někdy odpirati zapomenuvši, naslouchala jsem s účastenstvím. Rozdíl v smýšlení politickém nás někdy na čas rozloučil, ale nerozvedl. Smířili jsme se opět a slíbili, že o těch věcech nebude mezi námi jednáno. Dlouho nevěděl otec o mé lásce, a když se dověděl, velice se zarmoutil. Bránil mně dlouho, až když potom jsem onemocněla, povolil Pavlovi, jenž o mou ruku byl požádal. Otec přinesl tím velikou oběť dle svého mínění, i vyžadoval také jiné na jiném, na Pavlovi: aby dvorec svůj, který po svém otci nedávno zemřelém zdědil, pronajal a s námi zůstal. Nechtěl se ode mne odloučit, a zalíbený svůj zámeček opustit. Pavel dlouho váhal, poněvadž uvažoval, že je s otcem různých náhledův a zásad. Ale z lásky ke mně se tomu podvolil. Stala jsem se jeho ženou.

Byli jsme šťastni. Ach, jenom na krátko! Pavel i otec dlouho se přemáhali a nemluvili nic o záležitostech politických. Ale bylo-li možná toho času nepromluvit o věcech, jež otrásaly celou Francií i Evropou, když docházely zprávy o nesčetných obětech guillotiny, z druhé strany pak o ukrutnostech, jež páchali royalisté ve Vendée? Poprvé se otec s Pavlem prudce rozhněval, když Pavel přinesl zprávu, že v nějakém městečku ve Vendée royalisté hlouček republikánův přepadli a za živa pochovali, a když po té oddělení vojska republikánského vtrhlo do města, že vojáci viděli ještě ruce zahrabaných ze země trčící trávu křečovitě šubající. Otec tomu nechtěl dopustiti, tvrdě, že to podlé utrhaní. Pavel pak maje toho jistotu, hájil se. Ó jak mi bylo trapno, tenkrát,

před tím i později! Viděla jsem pořád dva hroživé mraky proti sobě, musila jsem se neustále bouře lekat a ji zažehnavati.

Viděla jsem, že Pavel více se mírní nežli otec, že se velice přemáhá z lásky ke mně, ale pozorovala jsem také, že to pro něj velikou obětí. Toužil po činech, prahl účastniti se obecného ruchu, byl by rád zbraně se chopil na obranu vlasti a republiky. Zápasil těžko, ale vždycky jsem já zvítězila. Neříkal nic, ani slovem se nezmínil, ale já tušila, po čem toužil, co ho tíží. Býval často zamyšlený, smutný, samotu vyhledával, krajanů svých se stranil.

Zatím už také v našem Bretoňsku vypukl poznovu strašlivý občanský boj. Bylo to před šesti lety — onen hrozný boj Chouanů proti republice. Těžko vzpomínati oněch trapných, hrozných dnův. Kněží, emigrovaní šlechtici vedli selský lid proti přívržencům republiky a proti vojsku, které do Bretoňska bylo vysláno. Každá silnice, každá stezka, les i skály staly se bojištěm. I v našem tichém okolí strhl se boj Chouanů s praporem vojska republikánského — a pak častěji slýchali jsme tu blíže, tam dále rachocení pušek. Viděla jsem, že neštěstí valem se blíží. Otec víc a více se zasmušoval. Pavel bledl i žloutl. Soužil se velice. A neštěstí přišlo. Jednoho rána marně jsem muže svého hledala. V noci odešel tajně a uprchl. Nalezla jsem jen lístek od něho. Několika slovy pověděl, že nemůže tu s námi zůstatí, že již neodolá. Prosil, abych odpustila. Z několika těch řádků jsem poznala, že já příčinou nejsem, že k vůli mně neprchá, že mně dosud miluje. Věděla jsem, proč tak učinil. Také jsem tušila, kam uprchl. Doslechliť jsme se, že v noci táhl kolem zámečku prapor republikánského vojska. —

Jak mně bylo — ach — jak povědět? A otec? Rozhněval se nesmírně na Pavla. Proklínal republiku, ta že je Pavlovi milejší nežli žena, že raději se přidal k lupičům a vrahům — tak nazýval vojsko republiky — a zradil vlastní ženu. Co jsem měla činiti, co mluvit? Pátrala jsem tajně po svém manželu — ale než jsem nějakých zpráv nabyla, stihlo mne druhé neštěstí. Dokud Pavel byl s námi, byli jsme v bezpečnosti a nikdo otce nestíhal. Teď však bylo jinak a otec, popuzen činem Pavlovým, neskrýval již také svého smýšlení. Dříve Chouany tajně podporoval, teď zjevně. Jednou přijal houf poražených povstalců do svého zámečku. Přitrhlo vojsko, oblehlo nás a po strašlivém boji zmocnilo se zámku. Musili jsme prchnouti. Šťastně jsme s otcem unikli nebezpečství, ale zámek zpustošen a zapálen. Přišli jsme o všechno. Peníze, jež otec uchránil, stačily na cestu do ciziny. Od té doby jsem Francie nespátřila.“

Doktor Polenský byl dojat vypravováním své přítelkyně. Ta dále vypravovala:

„Zdržovali jsme se v Němcích, až divným a rozmanitým během jsme se dostali do Prahy. Vyučovala jsem v rodinách jazyku francouzskému, kreslení i jiným předmětům. Nouze nás netísnila, ač nežili jsme pohodlně a v hojnosti. Otec téměř neustále churavěl a tak všechna starost o živobytí a domácnost svalena na mne. Než to mne netížilo a byla bych ve svém lopocení spokojena i šťastna — ale duch se soužil a korněcutil. Otec před očima mně vadnul; byl poslední čas velice mrzut a nespokojen se svým i své Francie osudem. Tížilo ho, že revoluce zvítězila, že není naděje na starý řád. Býval časem podivným a v podivínství svém změnil jméno a mne všude vydával za svobodnou. Na zeti svého nikdy nevzpomněl,

nikdy nechtěl o něm mluvit — ani té nejmenší zmínky o něm nestrpěl — a proto, aby nijak na něj nebyl připomínán, vydával mne za svobodnou. Tak stala jsem se slečnou Athemarovou.

Abych otce ušetřila, mlčela jsem a trpěla. Pátrala jsem tajně po svém muži, psala do Francie, do otčiny, četla přepilně noviny, ale nadarmo. Jen tolik jsem nabyla jistoty, že domů na svůj statek se nevrátil, že zůstal ve vojsku. Oh, víte, kde všude za těch let armáda naše bojovala, co bitev svedla! Pochopíte, co jsem se také nastrachovala, kolikrát jsem v duchu muže svého již oželela, veškeré naděje se vzdala, že se s ním kdy shledám. Nebyla jsem vdovou a bylo mně hůře nežli vdově. Byla jsem odloučena od muže, kterého jsem nade vše milovala — ano nade vše, priznám se — i více snad nežli svého otce.

Když otec zemřel, zůstala jsem v Praze, kdež jsem měla mnoho známostí a zaměstnání.

Nechtíc tajemství své rušiti, poněvadž toho nebylo nijak třeba, zůstala jsem slečnou Athemarovou. Hraběti jsouc doporučena, stala jsem se vychovatelkou komtessinou a tak jsem se dostala k vám. Teď rozumíte, že se mně často zastesklo, proč jsem i někdy v teskné, malomyslné chvílce zaplakala, a pochopíte také, proč mne zpráva rozčilila, že Francouzové jdou. Byli to krajané a pak vzpomněla jsem si ihned na svého muže. Nemyslila jsem, že se s ním shledám, ale určitějších zpráv chtěla jsem nabýti. To již bylo by pro mne štěstím. Pochopíte, proč jsem byla tak vzrušená, slyšíc, že raněný důstojník zná můj pohanský dolmen, ono místečko mně tak drahé —“

„A že ten svatý Ludvík je tak podoben k majorovi —“ vpadl doktor do řeči.

„Ano — měla jsem malou podobiznu muže svého — ale lépe a živěji chovala jsem ji v duši.“

Zamlčevši se na okamžik, promluvila pak s úsměvem:

„Teď pověděla jsem všecko upřímně, milý pane doktore.“

Polenský stiskl jí ruku a pravil jsa dojat: „Děkuju vám. Těším se tomu sídečně, že po tak dlouhé a smutné době našla jste své štěstí. Pán Bůh vám je zachovej. Jen to přeju vám ještě, aby pan major hodně brzo se uzdravil.“

„Ujistil jste mne —“ vpadla mladá paní kvapně jako se zaleknuvši, „že rána není nebezpečná.“

„Není — není — nelekejte se — opakuju to —“

Když paní Ronsinová odešla k loži raněného, doktor Polenský hledě za ní, pomyslíl:

„Rána není nebezpečna, ale následky —“ Povzdechl.

IX.

Hrabě byl nemálo překvapen, když vrátiv se na zámček, našel tam psaníčko Polenského.

„Doktor nám unesl slečnu Athemarovu — aj tof něco neobyčejného,“ pravil a nadarmo přemýšlel, co by toho bylo příčinou, i nadarmo se služebnictva po okolnostech vyptával. Nikdo v onom odjezdu nic zvláštního neviděl. Posel, jenž druhého dne přišel, přinesl hraběti list od doktora. Psal ve jménu slečny Athemarové, prose za omluvenou i za další dovolenou pro ni. Stručně vyložil, co se událo.

Příštího dne byl hrabě na zámku. Zamířil přímo k Polenskému. Vážil si vychovatelky, osud její velice ho zajímal. Doktor pověděl hraběti, jak ho při-

telkyně pro ten případ požádala, vše zevrubněji. Když skončil, řekl hrabě:

„Šlechtná duše! A major se uzdraví, není-liž pravda?“

„Ano.“

„Přeju jí toho štěstí, ač nerad se s ní rozloučím. Jistě od nás odejde —“

„Nemluvila o tom, ale zdá se najisto, že tak učiní. Obávám se však, že štěstí její se zakalí —“

„Jak to? Je-li možná?“

„Rána majorova, ač nikoliv smrtelná, stává se nebezpečnou oku jeho. Je tak blízko a zánět —“ doktor se zamlčel.

„Och chudinka! A pomoci není?“

„Činíme, seč jsme, ale nevím —“

„Víš o tom slečna, či paní Ronsinová?“

„Neví, ještě jsem jí nic neřekl. Ah, lekám se toho. Je mně to tak nesnadno. Kdybyste viděl, pane hrabě, jak mu oddaně slouží, jak ho ošetřuje! Sotva se hne od lože, sotva si spánku popřeje. A při všem tom je veselejší, je šťastna, že má svého Pavla. Kojí se naději, že úplně zdrav vstane!“

„A on?“

„Velebí kouli, která ho zasáhla, která mu způsobila prudkou rannou horečku a byla příčinou, že přenesen byl do pokoje své ženy.“

„Šťastní lidé i v neštěstí!“

*

*

*

Sníh venku poletoval, vítr táhl korunami stromů přilehlého parku a hučel kolem zámku; dny byly pochmurné a dlouhý soumrak nastával časně jako jindy, ale slečna Athemarová nestávala již u okna hledíc smutně a zamyšleně ven.

Neštěstí její odešlo, ona pak s ním. V jejím pokoji uhostila se paní Ronsinová, šťastnější a spokojenější. Sedala u lože svého manžela, o nic jiného se nestarajíc, nežli o něj.

Byla doktoru Polenskému nejlepší pomocnicí, na niž se mohl ve všem spolehnouti. Jak se jí v duchu divil, vida, any něžné, bílé ruce její obvazek s rány snímají, jak ji obratně a šetrně převazují, jak mladá paní spánku sobě ujímá a zůstává pořád čilou, bdělou.

Napomínal ji, aby se více šetřila; major ji pak o to prosil. Ona však ujišťovala, že je dosti silnou, že jí to nikterak nenamáhá. Nejednou manžel její, když osaměli, říkal:

„Ó má Lucile, já toho nezasluhuji! Jak jsem se na tobě provinil! Jak se ti odvděčím!“

„Máš mne rád, zachovals mně lásku, více než žádám!“

Když první nával prudkého, radostného citu ze shledání se minul a mysl se ukojila sladkou jistotou, zacházeli manželé do minulosti. Mladý major pověděl své ženě, proč a jak ji opustil.

„Víš, jak bylo, Lucile, jak smýšlel otec, jak já. Oh byly to dni plné rozporu duševního a boje. Láska k ohrožené vlasti a k tobě v mém srdci zápolily. Slyšel, čítal jsem, co se děje v Paříži, v zemi, jaké nebezpečnosti valí se na Francii, na mladou republiku. Všude s nadšením chápali se mladíci i starci zbraně. Viděl jsem všude nadšení, které i mne rozohňovalo. Jen já je dusil, jen já zůstával nečinným. Ó trpěl jsem mnoho! Prazil jsem po činech, hnalo mne to a pudilo tam, kam tisícové dobrovolně odešli, na bojiště — a přece jsem zůstal. Věděl jsem, jak bys byla nešťastna odchodem mým a tím, že bys trpěla za mne od svého otce. Proto bránil jsem se

dlouho, až ten nešťastný chouanský boj vzplanul. Víš, jak jsem s otcem často dostal se do sporu: nemohl jsem se tomu vyhnouti. Viděl jsem, jak tím trpíš, jak se namáháš, abys nás v dobré vůli udržela. Byl to stav trapný, nesnesitelný.

Slyšel a četl jsem o známých i družích, kteří v boji za republiku zahynuli nebo se vyznamenali. Slyšel jsem jejich chválu a slávu a viděl zároveň, jak bývalí známí se mne straní, jak na mne vzhlížejí jako na odpadlíka. A já jim nemohl zazlívati. Cítil jsem, že toho zasluhuji. Nemohl jsem ani spáti.

Pamatuješ se na onu noc. Byli jsme odpoledne u dolmenu, na tom milém nám místečku. Ty unavena dlouhou procházkou, záhy's usnula. Já však nemohl oka zamhouřiti. Již několik dnů pronásledovala mne myšlenka, abych odešel, prchl. Několikráte již před tím se mně mihla, ale tenkrát mne posedla a nebyl jsem s to, abych ji zapudil. Jen když jsem na tebe tiše spící pohlédl, opouštěla mne. Ale zase mne táhla zpět k oknu, kdež jsem prve seděl. Byla již půlnoc — v tom v dáli kdesi ve skalách ozvaly se výstřely a chvíli rachotily. Věděl jsem, že Chouanové zase nějaký oddíl vojska přepadli. V tom, jak nahnut s okna ven do noci vyhlížím, ozvaly se zdola zvuky.

Slyšel jsem dole v úžlabině pod zámečkem temný hluk a v zásvitu nočním poznal jsem houf vojska. Naslouchal jsem dychtivě ohlasu pravidelných, pádných krokův i řinčení zbraně — a když pak zazpívali — již jsem neodolal. Zpívali marseillaisu. Znáš ji, víš, jak účinkovala na tisíců tisíce. I mne očarovala. „Povstaňte, dítky Francie!“ zaznělo mocně tichou nocí. Já se třásl, váhal. Šel jsem k tobě — sklesl u lože na kolena — líbal ruku tvou — hledal jsem u tebe posilu, útočiště — ale zdola volal mne

mocnými zvuky válečný ten zpěv: „Do zbraně, občane!“

Já neodolal. Francie zvítězila nad tebou. Polibil jsem tě, v zimničním rozechvění svém načrtl jsem několik těch řádkův a pak chvátal jsem za vojskem —“ Mladý důstojník se zamlčel.

„Bojoval jsem s nadšením,“ pokračoval, „ale kdekoliv jsem se ocitl, všude měl jsem tebe na mysli. Posýlal jsem ti listy; na žádný nedostalo se mi odpovědi. Až pak krajan jakýsi, jenž přibyl od nás k vojsku, vypravoval, co se s naším zámečkem stalo i s vámi. On nejprve tvrdil, že jste v onom boji zahynuli. Teprve později dověděl jsem se, že jste se vystěhovali.

Pátral jsem, ale vy jako byste za moře odešli nebo ze světa zmizeli. Netušil jsem, že by otec jméno své změnil. Na krátký čas dostal jsem se také do naší krajiny. Oh jak mně bylo, když jsem stanul v rozvalinách pustého zámku, kde jsme byli s počátku tak šťastni! I k našemu dolmenu jsem si zašel. Usedl jsem na omšený kámen. Bylo mně, jako bys měla přijít. Ale širým brunátným vřesovištěm neblížila se jako jindy tvá postava.

Doma jsem neměl stání. Odešel jsem zase a zůstal jsem vojákem. Bojoval jsem v Itálii, ve Španělsku, v Němcích. Naděje mne opustila, nic mne již netěšilo. Smrti jsem se nevyhýbal, ona však mně. Ale teď tě mám, má Lucile. Chci žít, jsem jako znovu narozen. Teď tě mám i tvou lásku. Ó má duše drahá!“ — Nachýlil se k ní a pravici jí k sobě přivinul.

* * *

Doktor Polenský vynasnažil se veškerým uměním svým i radou svých kolegů vojenských, aby zabránil neštěstí majorovi hrozící. Mladá paní dosud nevě-

děla, co by mohlo nastati. Plna naděje hleděla do budoucnosti, těšila jí sebe i manžela svého. Rozmlouvala často a s potěšením o té chvíli, až Pavel se uzdraví a s ní do Francie se odeběře, Slíbil jí rád a ochotně, že se vzdá služby vojenské. Mluvili často o tom, o klidném a šťastném žití v milé otčině; to i ono již napřed určovali, plány dělali. Bylo jim jako zasnoubencům, kteří nemohou se dočkatí dne, kterého se odeberou do svého vlastního hnízdečka, ku vlastnímu krbu.

Někdy k nim doktor Polenský přicházel, jindy četla paní Ronsinová muži svému z jeho zamilovaných auktorův. Než za nedlouho počal ve světlo blažených těch chvil padati neblahý stín. Raněný major cítil, že rána se nelepší, ano že mu bolesti přibývá, než tajil se a přemáhal, aby své Lucily nepolekal.

Ta pokaždé s dychtivým napjetím ránu mu převazovala, pilně ji pozorujíc, jítří-li se či lepší. Kdy zdálo se, že jen poněkud se lepší, těšila se velice; ale toho teď již vidati nebylo. Již sama pozorovala, že je hůře, že major sám nemohl toho utajiti.

Oko se zanítilo. Paní Ronsinová doléhala teď na doktora Polenského otázkami, lekala se, prosila, aby pomohl.

Ale těšivá slova doktorova byla čím dále tím mdlejší, čím dále tím méně měla výraz opravdivosti a vnitřního přesvědčení. Pak přišli jeho kollegové, a z tváří jim ulekaná paní vyčetla, že je veliké nebezpečenství. Zbledla na smrt, když pak manžel i v druhém oku bolest ucítil. To statečného muže na okamžik přemohlo. Myšlénka, že by oslepl, že by své Lucily více nespáčil, zachvěla jím, že zastenal. Ale žena jeho se vzmuživši, těšila ho, konejšila, ač jí samé srdce úzkostí se chvělo.

Hrabě teď častěji na zámek dojížděl. Jinak posel chodil z města na osamělý „zámeček“, každého dne přinášeje stručné zprávy buď direktorovy neb doktorovy. Jednou přinesl psaníčko, a v tom Polenský, jak mu hrabětem bylo uloženo, podával o majorovi zprávu. —

„Je mně srdečně líto těch milých, hodných manželův,“ psal doktor. „Nebezpečnoství nastalo větší, nežli jsme se nadáli. Obával jsem se o jedno oko. — To již pohaslo, ale jak již bývá, i druhé se zanítilo — a žel — není naděje, že by mohlo býti zachráněno. Činíme, co činiti možná, než umění naše je malomocné. Paní Ronsinová již všecko ví. Obdivuji se té hrdinné ženě. Slouží neunavně, opatruje, těší majora a sama schne zármutkem a úzkostí. Major je nešťasten. „Mlčel bych, nenaříkal, kdybych byl sám, ale sotva že jsem svou drahou ženu našel, již se musím s ní rozloučiti. Oh do smrti neuvidím tu drahou tvář, už nikdy nepohledím do jejích očí!“ Tak naříká. A jindy zase: „Je to trest za to, že jsem ji opustil, od ní uprchnul. Budeš-li mne ještě mítí ráda, Lucile, slepce, jenž by ti byl břemenem?“ —

Měl jste, pane hrabě viděti, jak mu vroucně odpovíděla, jak ho hladila i zlíbala. Zakalily se mně oči, když jsem spatřil tolik lásky, tolik šlechetné obětivosti. Ptal jsem se v duchu, proč dopouští Bůh tolik neštěstí na tak šlechetnou duši?“

Komtessa se rozplakala, když jí hrabě dal ten list přečísti.

X.

Sníh stál, cestičky v zámeckém parku vyschly, a na křovinách objevily se první puky. Teplé paprsky

proudily stromovím, vzduch byl čistý, vše hlásalo jara blízké příští. Tou dobou ubyli L...skému zámku jeho hosté. Něco jich zavezeno za zimu na svaté pcle, ostatní, uzdravivše se, vrátili se k vojsku. Jen jediný tu ještě zbyl, francouzský major, a ten chystá se dnes k odjezdu.

Kubišta stojí přede dveřmi vedoucími do parku hleděl za ním, an opíraje se o rámě své paní kráčel pod stromy. Za jasných dnů častěji s ní se tu procházel, dnes tudy kráčí naposled.

„Kdo by to řekl,“ rozumoval Kubišta pozoruje ztepilou postavu mladého majora. „Kdo by řekl, že je nevidomý. Ne prapor, ale celý regiment by dobře vedl a řídil. Jak ho ten kamarád polský chválil — mohl být generálem — vést brigádu — a teď ho vede ta panička. Chudák!“

Manželé usedli na lávku pod strom.

„Kde jsme, Lucile?“ ptal se major.

„Pod javorem, víš? Jdu se rozloučit s tím místečkem, kde jsem tak často sedala a na tebe vzpomínala.“

„Budeš se s ním těžko loučiti —“ povzdechl důstojník.

„Oh, zase tak mluvíš?“ laskavě kárala Lucile.

„Tenkrát jsem byla nešťastná — teď mám tebe — o jiného jsem nebe neprosila —“

Bylo cítiti, že slova ta jdou z nejhlubšího srdce.

Major vzal její ruku, kterou ve své držel a políbil ji. „Bůh ti odplaf, můj anděle!“

Když se navrátili do zámku, kočár už čekal. Šli se rozloučit s hrabětem, s komtessou, naposledy s doktorem. Tu bylo loučení nejsrdečnější. Lucile slzám se neubránila.

Všecken zámek sběhl se na nádvoří. Všichni hleděli uctivě i se soucitem na bledou, sličnou paní,

někdy slečnu Athemarovou, která vedla jemně a šetrně svého nevidomého muže ke kočáru. Litovali ji i mladého důstojníka.

Doktor Polenský stoje u kočáru tiskl jim naposled ruku a pravil: „Buďte šťastni ve své otcině!“

Úsměv ozářil líc mladé paní.

„Budeme, budeme, drahý příteli. Doufám, že kdykoliv vám z našeho hnízdečka budu psáti, že po každé budete v mém listu čísti: „Jsme spokojeni a šťastni. Jen nebude-li se Pavel kormoutit —“

„Nebudu — ne — Byl bych nevděčníkem k tobě, ty mé světlo!“

Kočár vyjel. Všichni kynuli „s Bohem“ mladým manželům do milého Bretoňska se ubírajícím.

Když zajížděli, povídal Kubišta těm, s kterými stál:

„Ta paní — to je hrdina.“

A doktoru Polenskému, jenž zasmušen ztrátou milé přítelkyně do své knihovny se ubíral, znělo v duši:

„Šlechetná žena!“

